

RELLEU

REVISTA TRIMESTRAL DE PENSAMENT I CULTURA

Construcció i alliberament

TERCERA ÈPOCA - JULIOL/SETEMBRE 2011

109

03 **Construcció i alliberament**

EDITORIAL

05 **Els Ajuntaments, la nació catalana i la societat civil**

MIQUEL RUBIROLA

23 **Entrevista a Martí Anglada**

JORDI DE NADAL I JOSEP SOLÀ

29 **Europa, la Comissió i la seva Representació a Barcelona**

MANEL CAMÓS

32 **Joan Maragall, un clàssic modern**

D. SAM ABRAMS

37 **Després de la visita de Benet XVI a Barcelona**

JOSEP HEREU

39 **Notícia de llibres**

REVISTA RELLEU

Revista fundada pel Grup d'Estudis Nacionalistes l'any 1983 com a butlletí intern de l'entitat. A partir del 1992 (segona època) és l'òrgan d'expressió de la Fundació Rellu. Revista cultural i de pensament. Té una periodicitat trimestral. Pertany a l'Associació de Publicacions en Llengua Catalana (APPEC) ¶ DIRECTOR: Jordi Sales. DIRECTOR ADJUNT: Raimon Terradas. CONSELL DE REDACCIÓ: Jordi Barnadas, Aleix Buch, Joan Capdevila, Manfred Díez, Agustí d'Arana, Joaquim Ferrer, Josep Hereu, Amadeu Matosas, M.Àngels Orriols, Ramon Tremosa, Jordi Giudici, Josep Solà, Antoni Vallès. SECRETARI DEL CONSELL: Jordi de Nadal ¶ COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO: Miquel Rubirola, Jordi de Nadal, Josep Solà, Manel Camós, Sam Abrams, Josep Hereu, Aleix Buch ¶ EDITA: Quaderns d'Estudis i Treballs SL

REDACCIÓ I SUBSCRIPCIONS: Fundació Rellu. C/Aragó 287 3r 2a B, 08009 Barcelona ¶ TEL.: 93 488 09 00. FAX: 93 215 87 68
WEB: www.relleu.cat ¶ CORREU ELECTRÒNIC: relleu@relleu.net ¶ DISSENY: Jordi Matosas i Eloi Gimeno ¶ MAQUETACIÓ: Jordi Matosas ¶ FOTOGRAFIA PÀG. 8: Marc Campà ¶ IMPRESSIÓ: Grupo Gráfico ¶ ISSN: 1579-0231

PREU D'AQUEST NÚMERO: 8 € SUBSCRIPCIÓ ANUAL: 24 € (4 nùms)

CONSTRUCCIÓ

ALLIBERAMENT

EDITORIAL

Una causa nacional avança per l'esforç individual i col·lectiu de les persones que s'hi senten compromeses i motivades. Catalunya s'ha anat fent perseverant en la tasca i creant i mantenint institucions al llarg de tot aquest temps. Hi ha una dinàmica que se situa entre la lògica que fa endreçar les construccions perquè durin i l'alliberament que sempre es desitja. Nosaltres, tots, hem de defensar allò que construïm. Això ho hem de fer com un deure ineludible i des d'una posició de joia, de fermesa espiritual i de pedagogia envers les generacions futures.

En aquesta tasca, ens enfrontem a unes dificultats certes. Tots els estats europeus tenen en el seu interior parts vencedores i parts derrotades. La il·lustració, l'avenç de la ciència i la tecnologia que augmentava el benestar permetia "provincialitzar" barroerament les parts derrotades. A més a més, sempre que Catalunya ha aconseguit una certa unitat interna, de seguida ha tingut, al cap de poc temps, desordres públics de misterioses procedències. Hi ha lliçons que convindria que aprenguéssim i que mai no oblidéssim.

Sobretot no hem d'oblidar que existeix una lògica per sobre de la lògica de la construcció i de la lògica de l'alliberament. És la lògica de la vida, que consisteix a donar fruits. Aquí rau la fermesa espiritual tan necessària per tirar endavant i continuar aquesta tasca d'alliberament, construcció i defensa.

ELS AJUNTAMENTS, LA NACIÓ CATALANA I LA SOCIETAT CIVIL

MIQUEL RUBIROLA

Economista i Polític

Les generacions actuals
tindran un millor futur si poden combinar
l'obertura al món amb un íntim
coneixement i vivència de la seva història
local i nacional.

Bona tarda a tothom.

Agraeixo al president de la Fundació Rellu, l'amic Josep de Nadal, la seva amable invitació a participar en aquest curs d'estiu de la Fundació i felicito els organitzadors per poder celebrar enguany el XXXè curs de la seva història, fet que palesa fortalesa i maduresa.

Tony Judt, un historiador londinenc format a Cambridge i a Oxford i arrelat a la Universitat de Nova York, mort per l'agost de l'any passat a l'edat de 62 anys, recorda en el seu llibre *El món no se'n surt* una afirmació de l'escriptor de guies locals, periodista director de programes culturals a la televisió i poeta guardonat John Betjeman, que diu: "La nostra nació representa democràcia i bon clavegueram". La nació a què es refereix Betjeman és Anglaterra. Aquesta frase, entesa en la seva amplitud, no és cap *boutade*. I jo els proposo que intentem treure'n suc, de la contundent afirmació de Sir John Betjeman.

Com vostès saben hi ha moltes nacions al món que no tenen ni democràcia en el sentit de drets humans universals i estat de dret, ni tampoc tenen clavegueram en el sentit de serveis municipals com ara la neteja de places i carrers, l'enllumenat públic, la recollida de la brossa o el mateix clavegueram. Altres nacions, en canvi, tenen clavegueram però no viuen en democràcia. I altres nacions tenen democràcia però no disposen de bon clavegueram. A tenor de l'afirmació de Betjeman referida a Anglaterra, podríem preguntar-nos si avui nosaltres els catalans tenim bona democràcia apropiada a les necessitats de la nació i si tenim o no bon clavegueram en el sentit de bons serveis de proximitat als ciutadans. I fer aquesta reflexió des de la societat civil i la seva connexió amb els Ajuntaments a fi de bastir un projecte de futur per a la nació catalana.

En un primer apartat de la conferència parlaré dels criteris que al meu entendre podrien definir una bona democràcia a nivell local i faré referència a les formes simbòliques; a l'ús de la llengua en les institucions i actes locals; al coneixement de la història local i al dret a l'autodeterminació. En un segon apartat em referiré al tipus de serveis que donen els ajuntaments i les despeses que comporten; al ti-

pus d'ingressos que tenen els municipis i a l'impacte de la crisi econòmica sobre les finances municipals. És a dir, en aquest segon apartat parlaré del bon clavegueram que esmentava Betjeman. Tot això des del punt de vista d'allò que al meu entendre convé a la nació catalana en el moment present i de cara al futur utilitzant una mirada comparativa entre l'Estatut del 2006 que vàrem votar en referèndum i la posterior laminació imposada per la sentència del Tribunal Constitucional.

LA DEFINICIÓ D'UNA BONA DEMOCRÀCIA MUNICIPAL

Comencem per la bona democràcia. La bona democràcia és un fet real caracteritzat per mecanismes institucionals de dret públic i privat i, alhora, un simbolisme de les institucions. Poques persones a Catalunya i a Espanya no capten el poder simbòlic del Parlament de Catalunya pel que fa al fet nacional i poques persones no perceben la importància històrica del poder polític que resideix en aquest Parlament. Això no es dona en equivalència als Ajuntaments. En general a la societat civil catalana no està ben assentada la importància del poder del món local per a la nostra nació i no s'actua en conseqüència. I això, aquest menysteniment inconscient dels Ajuntaments, no és bona cosa per al país.

De fet, aquest menystenir els Ajuntaments té l'origen, en una part, en un conjunt de mancances simbòliques institucionals pròpies que porten a discutir encara ara sobre quines són les banderes que han d'onejar o no a la façana de la casa de la vila; els retrats que presideixen o no les sales del Plenari, els escuts locals o nacionals que s'utilitzen o no als Ajuntaments. És una bona notícia que el Parlament de Catalunya el passat mes de maig hagi admès a tràmit una proposició no de llei que establirà un ús no preferent de la bandera espanyola als Ajuntaments, si s'aprova la proposta.

Per enfortir el poder real i simbòlic dels Ajuntaments crec que ajudaria molt fer predominant i exclusiu l'ús de la llengua catalana a les Corporacions Locals; fer més viva que mai la història de la pròpia vila o ciutat; i portar al primer pla de la vida local el

tema del dret del poble català a l'autodeterminació. Amb les decisions a adoptar que defensaré crec que augmentaríem la percepció positiva de la nostra realitat nacional des dels Ajuntaments.

L'ÚS DE LA LLENGUA CATALANA ALS AJUNTAMENTS

L'epicentre nuclear de la bona democràcia en l'àmbit nacional i en el món local resideix en l'ús de la llengua pròpia com a idioma exclusiu. Com vostès saben hi ha nacions on l'ús de la llengua pròpia no és qüestionat de cap manera, entre altres coses perquè no hi ha cap altra llengua d'importància similar en el territori nacional i menys encara una llengua rival competitiva. A la Gran Bretanya o als EUA ningú discuteix l'ús de l'anglès en exclusiva a les institucions. Tampoc a Austràlia o a Nova Zelanda. Ni hom discuteix el francès a França o l'alemany a Alemanya. Sí que hom discuteix a Bèlgica entre l'ús del neerlandès en la seva versió flamenca i el francès; o al Quebec entre el francès i l'anglès.

Fins fa pocs anys la gran majoria dels càrrecs electes municipals tenien clar que parlar en català en els plenis i en els actes oficials era de conducta obligada. L'ús de la llengua catalana era viscut no només com un imprescindible vehicle instrumental de comunicació, ja que el castellà també compleix aquesta finalitat a bastament. L'ús de la llengua catalana en exclusiva responia a la ineludible voluntat de defensar la identitat nacional del nostre poble.

Els darrers anys s'ha iniciat una ruptura en aquesta qüestió indiscutible. A Catalunya en els darrers temps hom ha començat a qüestionar l'ús exclusiu del català a les institucions i mitjans públics de la mà del Partit Popular, del partit dels Ciutadans i de la plataforma Convivència Cívica Catalana. Un qüestionar la llengua pròpia molt perillós en si mateix i que el Tribunal Suprem espanyol ha situat a cotes d'alt risc, quan per sentència aplicada cas a cas insta la Generalitat a instaurar un model d'ensenyament bilingüe perquè el castellà sigui també llengua vehicular. És paradoxal que la defensa jurídica de la Generalitat del nostre model d'immersió

lingüística s'ha de basar en una interpretació d'una sentència favorable del Tribunal Constitucional a fi de deixar clar que la proporció de l'ús del castellà i del català a Catalunya la determina en exclusiva la Generalitat de Catalunya.

Sí bé la competència en matèria d'ensenyament correspon a la Generalitat de Catalunya, els Ajuntaments tenen representació institucional als Consells Escolars i és un deure ineludible des del municipi la defensa de la immersió lingüística com a eina irrenunciable per construir un país com cal.

Hem de fer front a aquest inacceptable atac a la llengua catalana amb tots els instruments jurídics i mitjans polítics al nostre abast i, alhora, i sobretot des dels Ajuntaments, mitjançant una pràctica cívica de primer ordre. I ho hem de fer en base a l'excel·lència. Per exemple en les cerimònies cíviques de tot tipus com ara els nomenaments de fills predilectes o fills adoptius, agermanaments entre ciutats i en els casaments.

Les cerimònies de casaments civils a molts municipis igualen o superen ja les cerimònies religioses quant a nombre anual de contraents. La dignitat del cerimonial eclesiàstic ha de ser emulada als Ajuntaments. Els batlles o regidors delegats han de concretar el compromís civil matrimonial amb discursos en català de sintaxi i recitació impecable, ben estructurats, amb recordatori de poetes o escriptors en català que han escrit i/o parlat de l'amor i del compromís; és a dir, del matrimoni.

Això no exclou de cap manera l'ús no dominant del castellà o de qualsevol altre idioma dirigit als contraents i familiars no catalans o de parla no catalana. És, però, imprescindible associar de manera fefaent l'ús de la llengua catalana a la dignitat i el compromís que suposen una unió matrimonial.

L'exemple de les cerimònies religioses pel que fa a l'ús exclusiu del català serveix com és obvi per a altres dimensions de la vida local; les inauguracions oficials, els comiats de difunts, les gales festives, i tota la producció escrita dels Ajuntaments, que és sovint abundant: revistes, opuscles, fulletons, guies turístiques, etc. Tinc el convenciment que el nostre futur nacional es juga en primer lloc en el terreny

de la llengua catalana i el seu ús institucional des dels Ajuntaments.

LA HISTÒRIA DELS NOSTRES POBLES I CIUTATS

Un segon terreny de joc transcendental pel nostre futur el tenim en l'àmbit de la història nacional i local. L'imprescindible sentiment de pertinença que tot ésser humà necessita per viure adquireix major seguretat, força i vigor quan va acompanyat de la història viva recuperada i aplicada de manera habitual en l'àmbit local.

Els ciutadans que coneixen la vida del seu Sant Patró, que comprenen el significat sovint religiós de les seves festes locals, els qui honoren i mostren predilecció i afecte pels seus escriptors i artistes locals de vàlua amplament reconeguda, els ciutadans que valoren el patrimoni arquitectònic local perquè el coneixen, ja sigui coses com ara els no valorats búnquers de la guerra civil o bé les obres arquitectòniques de major rellevància, entre les quals façanes i edificis catalogats, retaules d'esglésies, escultures als cementiris locals, etc; els qui tenen i estimulen les colles castelleres –uns castells humans que han estat declarats Patrimoni immaterial de la Humanitat–; els qui com a Arenys de Mar fomenten les tradicions dels macips que fa pocs mesos han estat declarats Petit Tresor dels Països Catalans; els qui valoren les pubilles i hereus o les puntaires que fan puntes al boixet; els qui tenen cors musicals cantaires; aquesta ciutadania arrelada a l'espai urbà que quan transita per places i carrers en coneix la història i la valora, els qui saben la vida dels avantpassats i d'on prové la seva història local, tots aquests no viuen arrelats a un folklore antiquat incompatible amb internet i la globalització. Ans al contrari. Tots aquests ciutadans fan bona la dita que l'obertura al món comença a casa. Un començar a casa que s'esdevé més fort encara quan els Ajuntaments acorden agermanaments oficials amb altres localitats d'arreu del món, que per definició també tenen casa pròpia.

Sé que la meua defensa de la necessitat d'enfortir la història local arrelada a la pàtria catalana té

poques probabilitats de reeixir per mor d'una concepció del progrés que exclou els mals anomenats particularismes. Tanmateix, a mi se'm fa difícil no valorar la diferència perceptible entre aquells municipis que poden aportar als seus residents idiosincràsia basada en la història local i nacional i aquells que viuen en parcs temàtics o quasi. Tenir una pàtria no és només estar-se inconscient al lloc on han viscut els nostres avantpassats. Tenir una pàtria, o una petita pàtria com deia Salvador Espriu de la mítica Sinera referida a Arenys de Mar, és tenir comunitat i aplegar confiança en propòsits comuns.

No tinc cap dubte que les generacions actuals tindran un millor futur si poden combinar l'obertura al món amb un íntim coneixement i vivència de la seva història local i nacional. Els Ajuntaments tenen la possibilitat de fer molt bona feina en aquest pla de la identitat vital dels seus residents. Un bon exemple és la celebració de la Diada Nacional de Catalunya quan el dia 11 de setembre compta amb una nombrosa assistència d'entitats cíviques, culturals, recreatives, esportives i religioses de la vila amb conducta exemplar, bons discursos patriòtics i exquisida ofrena floral.

EL DRET A L'AUTODETERMINACIÓ

Des del dia 13 de setembre de 2009, quan es va fer la primera consulta no vinculant sobre la independència de Catalunya a Arenys de Munt, al dia 10 d'abril de 2011 amb la consulta a Barcelona, en un any i mig, al nostre país hi ha hagut cinc onades de consultes populars. Hi han participat 557 municipis d'un total de 947 i entre aquests amb gran èxit d'organització, ciutats grans com ara Sant Cugat, Reus, Girona o Barcelona. En aquests referèndums hi han votat 900.000 persones, un 20% del cens, i ha estat sens dubte la mobilització popular continuada a favor dels nostres drets col·lectius més nombrosa dels darrers trenta anys. El 92 per cent d'aquest total de votants s'ha manifestat partidari que la nació catalana esdevingui un estat de dret independent, democràtic i social, integrat a la Unió Europea.

Les consultes no vinculants sobre la independència de Catalunya han seguit un model que ha unit tres dimensions fonamentals: societat civil, Ajuntaments i ambició nacional. Val la pena recordar la gènesi d'aquest procés per a actuacions de futur referides a l'increment del poder polític nacional de Catalunya.

Fou als anys 1995, 96, 97 i 98 quan a Arenys de Mar –no pas a Arenys de Munt– es van organitzar unes jornades de reflexió sobre el dret dels pobles a l'autodeterminació a càrrec del Moviment Arenyenc per a l'Autodeterminació, el M.A.P.A. Aquestes jornades de reflexió foren finançades pel govern municipal que jo mateix presidia. L'única condició que vàrem posar fou el de la qualitat, el rigor i la bona organització de les Jornades. Això s'esdevingué a meitats dels anys noranta i un gruix signifi-

“És un deure ineludible des del municipi la defensa de la immersió lingüística com a eina irrenunciable per construir el país.”

catiu dels joves del M.A.P.A. residents a Arenys de Mar es traslladà a viure a Arenys de Munt per mor del millor preu dels habitatges a inicis dels 2000. Un d'aquets joves del cantó de mar esdevingué batlle d'Arenys de Munt el 2007, en Carles Mora, i altres joves de baix, de mar, foren regidors a Arenys de Munt, entre ells dos líders de les consultes, Jordi Bilbeny i Josep Manel Ximenis, ara Alcalde des del 22 de maig passat. Ximenis ha escrit un llibre que detalla els fets de la consulta per la independència i la seva culminació el dia 13 de setembre de 2009. El títol del llibre, amb pròleg de Jordi Bilbeny, és prou significatiu: *D'Arenys de Munt al cel, L'inici de les consultes independentistes*. Cim Edicions, 2010.

L'anomenat model d'Arenys de Munt, que fou seguit en molts altres municipis de Catalunya, re-

uneix tres característiques: primera, organització potent de la societat civil constituïda per persones de diverses ideologies, militants o no de partits polítics, i tots ells voluntaris; segona, suport directe a l'organització per part del govern local desafiant la zona de risc de la no legalitat; tercera, posar sobre la taula una qüestió d'àmbit nacional. Aquest model reeixit i la seva lliçó haurien de ser considerats quan s'esdevingui el plantejament del pacte fiscal i el referèndum nacional oficial per la independència de Catalunya.

Al nostre país ha quallat la consciència d'una draconiana espoliació fiscal que cal capgirar. Aquesta consciència està ben arrelada al bell mig del nostre poble si bé a les converses de carrer no s'empra l'expressió *espoli fiscal*. Allò que a la dècada dels 80 uns quants economistes independents i nacionalistes de CDC vàrem començar a analitzar i a predicar –val a dir que amb molt poc d'èxit aleshores, quan ningú escoltava aquestes anàlisis, ni la Cambra de Comerç de Barcelona, ni el Foment del Treball Nacional, ni ESADE, ni l'IESE, ni els Sindicats, ni les Federacions i Associacions de Municipis, ni les Diputacions Provincials– aquella prèdica, dic, ha fructificat i ara el terreny està madur per obtenir un molt ampli suport de la ciutadania al moment de plantejar a l'Estat espanyol un nou pacte fiscal per a Catalunya.

No hi ha dubte que la interpretació del govern de l'Estat de la legalitat constitucional del nou Pacte Fiscal o el Tribunal Constitucional si s'escau, així com sobretot el Congrés dels Diputats tindran la darrera paraula sobre aquesta qüestió. Però jo no tinc cap dubte que si la defensa del nou Pacte Fiscal segueix a grans trets l'anomenat model d'Arenys de Munt, les coses tindran uns efectes més beneficiosos per a la nació catalana, més enllà del resultat final de la negociació amb l'Estat espanyol. És imprescindible que al costat del lideratge del Govern de la Generalitat hi hagi un moviment de base a la societat civil i una implicació directa i molt significativa dels Ajuntaments, en la culminació d'un acord pel pacte fiscal.

La composició política del Parlament de Catalunya no garanteix una resolució positiva de la mà

d'una gran majoria dels diputats, a menys que el PSC adopti com a seva la proposta del Pacte Fiscal. I per fer-se seva aquesta proposta, el PSC ha de superar un error històric del govern tripartit PSC-ERC-ICV i del qual el PSC ha estat el protagonista principal. Un error consistent a haver afirmat i subscrit que el nou model de finançament autonòmic del 2009 no només aporta millor finançament per a la Generalitat –cosa que a data d'avui encara no coneixem amb precisió– sinó que “és just per a Catalunya”, és “equitatiu”, és “equilibrat” i compleix amb allò que estableix l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006, abans de ser retallat per la sentència del Tribunal Constitucional del 28 de juny de 2010. Si hom creu que un acord és just, equitatiu i equilibrat i que aporta un notable millor finançament per a Catalunya, no hi ha cap motiu per a revisar un acord la bondat del qual el PSC, ERC i ICV han defensat amb tanta rotunditat.

Els canvis en el poder municipal esdevinguts a partir dels resultats electorals del 22 de maig d'enguany que han donat a CiU el govern a molts municipis de Catalunya, entre els quals alguns amb rellevància política com ara capitals de comarca o de província i a la mateixa ciutat de Barcelona, fan possible una implicació molt directa dels Ajuntaments i les Diputacions en la lluita per aconseguir un nou pacte fiscal per a Catalunya. Si en aquest nou mapa polític les Diputacions i els Ajuntaments consideren que no si han d'implicar a fons pel fet que el nou pacte fiscal només incidirà d'esquitllada en el model de finances locals vigent; o si consideren que això és cosa sobretot del Parlament i del Govern de la Generalitat; si aquestes consideracions es fan fortes, haurem comès un greu error històric.

De la tercera pota del model Arenys de Munt hem parlat de dues, l'abast nacional del pacte Fiscal i el paper de les Corporacions Locals i Diputacions– de la tercera, dic, la més difícil de fer present és la de la societat civil. El grup majoritari en les organitzacions capdavanteres de les consultes estava format per independentistes colze a colze amb catalanistes i nacionalistes. I com és sabut, els independentistes, en una gran majoria, no comparteixen l'estratègia del Pacte Fiscal. No veuen esclertes

legals per aconseguir un nou Pacte Fiscal; creuen que això abocarà a la societat catalana a una nova frustració com la que ha comportat l'Estatut d'Autonomia i volen concentrar les energies en un referèndum oficial vinculant per a la independència o en una declaració unilateral del Parlament.

Si el procés de negociació del nou pacte fiscal s'ha de fer sense aquest suport dels voluntaris de les consultes, encara és més imprescindible que mai que en l'àmbit de la societat civil s'hi impliquin nous actors de gran rellevància social, com ara associacions cíviques i culturals, organitzacions sindicals i patronals, universitats, escoles de negocis, intel·lectuals, escriptors i artistes.

És molt diferent no obtenir bons resultats en una negociació amb l'Estat espanyol des d'una resolució armada des de baix, amb gran implicació de molts estaments rellevants de la societat catalana, amb votació favorable contundent del Parlament i amb un poder local unit al voltant d'aquesta qüestió, que obtenir un mal resultat en una negociació unilateral Govern de l'Estat –Govern de la Generalitat. Si tota la nació en sentit ampli s'hi implica i no s'aconsegueixen fruits en una negociació que té per finalitat corregir una espoliació fiscal inaudit i quasi indescriptible, això, aquest fracàs, mena a plantejar amb més força encara un referèndum vinculant sobre la independència de Catalunya.

El curs d'estiu d'enguany de la Fundació Rellu té per lema: “Els temps que venen i les lliçons rebudes”. A tall de primeres conclusions en l'àmbit de reflexió que hem definit com a bona democràcia, del passat històric més recent hem après que és nefast per a la nació l'enfrontament institucional entre el poder local i la Generalitat de Catalunya; hem après que menystenir els Ajuntaments i les Corporacions locals és un error; hem après que desconèixer per opaques i silencioses institucions com ara la Diputació de Barcelona és un error. De cara al futur, sabem que podem perfilar una millor democràcia nacional i els Ajuntaments adquireixen vigor institucional i vàlua per sí mateixos; si donen exemple en l'ús incondicional de la llengua catalana; si són capdavanteres en la simbiosi entre la societat civil, el poder local i les aspiracions nacionals,

“Plantejar més competències pels governs locals implica sense dubte una revisió del model de finançament local vigent i, també, de la divisió territorial actual en províncies i comarques.”

concretades en el pacte fiscal, el dret a decidir i l'assoliment d'un Estat propi.

EL BON "CLAVEGUREAM"

Passem ara a parlar del bon clavegueram que destacava Sir John Betjeman. És a dir, considerem quines característiques té el sector públic local a Espanya i a Catalunya; de quins ingressos disposen els ens locals; quines despeses efectuen i com atenen les necessitats dels ciutadans; com està organitzada la divisió territorial a Catalunya pel que fa als ens locals; quines reformes plantejava l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006 i com ha quedat tot plegat després de la sentència del Tribunal Constitucional.

EL SECTOR DELS ENS LOCALS A EUROPA I A ESPANYA

És un fet que la despesa dels ens locals s'ha incrementat molt en els darrers anys. La despesa local per càpita en el cas espanyol s'ha més que duplicat en un període d'onze anys, entre 1997 i 2008, darrera data coneguda de la liquidació dels pressupostos dels ens locals. No obstant aquest molt important increment, el fet s'ha d'interpretar tenint present el pes relatiu del sector local sobre el total del sector públic, cosa que ens farà adonar que el sector local espanyol pràcticament no ha variat el seu pes relatiu des de la instauració de la democràcia el 1979.

El pes del sector local suposa al voltant d'un 14% del total de la despesa pública; un 32% correspon al nivell autonòmic i un 54% a l'administració central inclosa la Seguretat Social (32% sector estatal; 22% seguretat social). El sector de l'administració central de l'Estat, sense la Seguretat Social, té una despesa equivalent a tot el sector autonòmic, malgrat que les Comunitats Autònomes han assumit competències directes de gran pes en la despesa com la sanitat, l'ensenyament i la seguretat ciutadana. Aquestes dades assenyalen una característica pròpia negativa de la distribució de la despesa pública a Espanya: el gran pes de l'administració central de l'Estat, malgrat la descentralització a mans

de les Comunitats Autònomes. Una descentralització que té un problema greu de finançament propi: les despeses de les Comunitats Autònomes son inferiors als ingressos i s'han d'equilibrar amb transferències estatals. Després de l'acord de finançament autonòmic del 2009, les transferències de l'Estat a les Comunitats Autònomes assoleixen el 31 % dels ingressos d'aquestes Comunitats.

Pel que fa al nivell local, que és qui concentra avui la nostra atenció, és important remarcar que aquest 14% del pes del sector local espanyol és molt inferior a la mitjana del 26% que tenen els països europeus centralitzats (com ara, Regne Unit-28,5%; Itàlia-32%; Irlanda-23%; França-19,1%) i molt més inferior encara a la mitjana del 30% que tenen els països europeus descentralitzats (Dinamarca-64,5%; Suècia-44,2%; Finlàndia-49%).

A Europa allà on el sector local és rellevant, és a dir amb un 30% o més de la despesa pública total, com en el cas dels països nòrdics, els ens locals assumeixen competències importants en matèries com ara sanitat, educació i serveis socials. En canvi, allà on el pes del sector local és menys del 20% de la despesa pública total, les competències locals estan més lligades a urbanisme i benestar comunitari, com és el cas espanyol.

Quan es parla amb insistència de la necessitat d'apropar més els serveis als ciutadans i es designa el sector local com el més idoni per fer-ho, cal tenir molt present que no només s'ha de plantejar l'anomenada segona descentralització de traspàs de serveis de les autonomies als municipis, sinó sobretot el model adequat de finançament. És una característica del món local europeu que quan els municipis assumeixen i gestionen competències com sanitat, educació i serveis socials, el finançament es fa via impostos i en concret via impost sobre la renda de les persones físiques. En canvi, quan el pes del sector local en el total de la despesa és poc rellevant, el finançament és menys potent i està basat en figures com la imposició sobre la residència o els béns immobles i, també, en les transferències cap als Ajuntaments des altres nivells de govern.

De la comparativa internacional resta clar que el sector local a Espanya és lluny del pes i la impor-

tància que tenen els mateixos poders locals en altres països, tant els països centralitzats com, no cal dir, els països amb clara descentralització de l'ingrés i de la despesa. I també és un fet que allà on el món local té un paper rellevant, la seva organització i finançament són molt diferents al cas espanyol. Per això no es pot obviar que uns governs locals amb major càrrega de competències i serveis directes als ciutadans, han de comptar amb un bon finançament i amb una major racionalitat de les seves estructures territorials. Plantejar més competències pels governs locals implica sense dubte una revisió del model de finançament local vigent i, també, de la divisió territorial actual en províncies i comarques. Ambdues coses alhora: descentralització en els nivells de govern i nou plantejament de la hisenda local.

Per tant, perjudicarà molt als ciutadans de Catalunya qualsevol decisió de majors competències als ens locals i major capacitat de gestió si no va acompanyada d'un canvi radical del model de finançament local i, de retruc, també, del finançament autonòmic.

LES DESPESES DELS ENS LOCALS: EN QUÈ ES GASTEN ELS DINERS ELS AJUNTAMENTS

Del total de la despesa efectuada pels ens local a Catalunya (uns 11.600 milions d'euros), un 84% la fan els Ajuntaments (9.700 M€); un 9% les Diputacions (1.000 M€) i el 7% els Consells Comarcals i les entitats metropolitanes (900 M€). En aquesta conferència em referiré en concret a la despesa dels Ajuntaments.

L'article 26 de la Llei de bases de règim local estableix que les competències obligatòries ("essencials", diu la llei) que els municipis per si mateixos, o bé associats, han d'oferir, comporten els següents serveis:

a) A tots els municipis: enllumenat públic, cementiri, recollida de residus, neteja viària, abastament domiciliari d'aigua potable, clavegueram, accés als nuclis de població, paviment de les vies públiques i control d'aliments i begudes.

b) En els municipis amb més de 5.000 habitants,

a més a més: parc públic, biblioteca pública, mercat i tractament de residus.

c) En els municipis amb més de 20.000 habitants, a més a més: protecció civil, prestació de serveis socials, prevenció i extinció d'incendis i instal·lacions esportives d'ús públic.

d) En els municipis de més de 50.000 habitants, a més a més: transport col·lectiu urbà de viatgers i protecció del medi ambient.

El serveis que la llei anomena "essencials" o de caràcter obligatori, son serveis que poden desenvolupar-se directament pels departaments municipals o bé a través d'Organismes Autònoms, Patronats o Empreses Públiques. O bé poden dur-se a terme de manera mancomunada segons acords amb altres corporacions locals i també segons acords amb el sector privat.

Una anàlisi de la despesa efectuada pels Ajuntaments en els darrers vint anys (1988-2008) permet detectar diversos problemes:

—En els anys de creixement econòmic diversos Ajuntaments han anat més enllà de les seves obligacions legals i han concretat serveis pels seus residents en matèries que no els era d'obligada competència. Ara el problema és el manteniment d'aquests serveis.

—Hom calcula que el 23% del total de les despeses dels Ajuntaments es destinen a serveis que no són d'obligada responsabilitat. Són els serveis que col·loquialment s'anomenen serveis "impropis". - A la pregunta del perquè al llarg dels darrers vint anys els Ajuntaments han esdevingut oferidors de tota mena de serveis podem dir que ha estat així en part per la voluntat d'alguns Ajuntaments de mantenir-los sota la seva esfera de decisió i, en bona part, per la impossibilitat financera de la Generalitat d'assumir-los.

—A més, i sobretot, els Ajuntaments han rebut una gran pressió de la societat civil a fi que fossin ells, els municipis, els qui establissin aquests serveis. Per a molts ciutadans és inconcebible que el "seu municipi" no disposi d'una gamma àmplia de serveis i del tot "inadmissible" que no en gaudeixin els de casa, si així ho tenen els dels pobles veïns.

—En alguns casos, també s'ha esdevingut que la

societat civil ha fet pressió sobre el govern local a fi que serveis que ja es desenvolupaven a través d'ordes religiosos o d'associacions, alguns d'ells fins i tot abans de la democràcia, fos l'Ajuntament qui evités deixar caure el servei o bé qui preservés patrimonis cívics, culturals o sanitaris de la ciutat. Aquest és el cas, per exemple, de residències geriàtriques, teatres o equipaments culturals que abans eren a mans de la societat civil o dels ordes religiosos i que ara són serveis municipals.

—Els programes polítics dels governs municipals també han fet efectiva, mandat a mandat, una opció i preferència entre inversions i serveis. És a dir, s'ha escollit entre millorar un servei bàsic com ara la neteja o la pavimentació de carrers o bé, en canvi, invertir en una biblioteca, un pavelló esportiu o una piscina coberta.

—Tant la pressió de la societat civil com la preferència establerta pels governs municipals té arrels democràtiques. Res a dir si la preferència ha estat clara i explícita i si s'ha plantejat en termes de finançament sostenible. Molt a dir-hi si s'ha fet per mimetisme veïnal, per aire de nou-ric i sense consciència del cost real, inclòs el cost del manteniment de les inversions i les despeses de funcionament. Molt a dir-hi, també, si a més s'ha fet amb endeutament públic.

Keynes deia que “allò que és important per a un govern no és fer les coses que ja fan els individus i fer-les una mica millor o una mica pitjor; l'important és, més aviat, fer coses que ara mateix no es fan en absolut”.

La decisió de fer coses que no es feien o no es fan en absolut explica la necessitat ineludible que han experimentat els Ajuntaments de dur a terme serveis de caràcter “obligatori” com ara enllumenat, neteja, recollida de brossa, servei de policia, etc. També pot explicar una bona part de serveis com ara l'atenció a la gent gran, la promoció econòmica i altres. I també pot explicar el perquè els Ajuntaments han assumit una part de serveis com ara residències geriàtriques municipals, biblioteques, museus municipals, ràdios locals públiques, etc., atès que el llarg procés d'assumpció de competències per part de la Generalitat, ha estat agònic i mancat de

recursos financers.

Cal formular també la pregunta de per què aquests serveis municipals que fan els municipis —alguns d'ells qualificats com hem dit “d'impropis” o “no essencials”, “no obligatoris”— no han rebut finançament de la Generalitat. En alguns casos ja hem assenyalat la voluntat pròpia dels Ajuntaments de mantenir-los sota el seu comandament. En altres casos per rivalitat entre el govern de la Generalitat, en particular durant el mandat del President Pujol, i el poder local socialista, ambdós poders sovint contraposats. I en la majoria de casos perquè la Generalitat és víctima d'un mal model de finançament autonòmic concretat en una terrorífica espoliació fiscal de Catalunya i alhora en un mal model de descentralització de la despesa pública total entre Estat, Autonomies i Corporacions locals.

EL FINANÇAMENT DELS AJUNTAMENTS: ELS INGRESSOS

Segons l'actual model de finançament local espanyol, les principals fonts de recursos dels municipis són els següents:

Primer. El tres impostos obligatoris: Béns immobles (IBI), Activitats econòmiques (IAE) i Vehicles de tracció mecànica (IVTM); i els dos impostos de caràcter optatiu: impost sobre construccions, instal·lacions i obres (ICIO); i l'impost sobre l'increment dels terrenys de naturalesa urbana (IIVTNU). Els cinc impostos esmentats aporten al voltant del 43% dels ingressos dels Ajuntaments.

Segon. Les transferències rebudes pels Ajuntaments de l'Estat i de les Comunitats Autònomes. Aquestes transferències suposen un 34% dels ingressos.

Tercer. Ingressos propis derivats de taxes municipals, preus públics per a la prestació de serveis, contribucions especials, multes, ingressos patrimonials i alienació d'inversions reals. Aquests conceptes aporten el 17% dels ingressos.

Quart. Operacions de crèdit en forma d'endeutament públic. Suposen un 6% dels ingressos.

Els recursos propis en forma d'impostos locals, taxes, preus públics i altres ingressos constitueixen,

com hem dit, el 60% dels ingressos totals dels Ajuntaments. En canvi són les transferències de l'Estat i de la Generalitat i no pas els ingressos propis les que són la base financera de les Diputacions (un 63%) i de les comarques i entitats metropolitanes (un 70%). És en aquest sentit que hom diu que el finançament dels Ajuntaments és millor que el dels Consells Comarcals i les Diputacions, si bé una anàlisi comparada de la despesa obligatòria d'uns i altres ens locals palesa la insuficiència de recursos dels Ajuntaments.

Encara que la reforma del 2002 del model de finançament local ha introduït la recaptació de tributs cedits com a font d'ingressos municipals, fet positiu, les transferències continuen tenint una elevada importància en els ingressos dels Ajuntaments, un 34% del pressupost agregat. Un 60,9% de les transferències que reben els Ajuntaments provenen de l'Estat, en concret de la participació dels municipis en els tributs estatals, en els quals la Generalitat actua d'intermediària en la transferència de recursos dels pressupostos estatals als municipis catalans a partir d'una distribució fixada per l'Estat. D'altra banda, la Comunitat Autònoma aporta un 26,6% de les transferències que reben els municipis, una petita part dels quals corresponen al Fons de Cooperació Local de Catalunya, que es distribueix entre tots els municipis catalans a partir d'uns criteris fixats per llei. L'import total del Fons de Cooperació Local de Catalunya fou de 118 milions euros l'any 2010, una xifra molt reduïda.

Hi ha analistes que destaquen aspectes positius del model actual de finançament municipal, com ara que és un model basat en ingressos propis en un 60% del total d'ingressos; que diverses figures impositives locals tenen autonomia pròpia; que l'IBI sigui la principal figura impositiva, amb una aportació de la meitat del total de la recaptació dels impostos; que les taxes i els preus públics tinguin un pes no residual del 17% sobre el total; que hi ha un pes notable de les participacions o subvencions incondicionades; que hi ha tradició de transferències als municipis petits per a inversions, sense que es determini quines inversions concretes han de fer; que els Ajuntaments tinguin dret a l'endeutament

per a inversions amb uns límits objectius raonables.

Des d'un punt de vista tècnic, les característiques assenyalades són positives i perfectibles amb reformes tècniques i legals, reformes que analitzarem en un altre apartat. Nogensmenys, des d'un punt de vista de política nacional no només tècnic, allò que esdevé fonamental és la capacitat de Catalunya per modificar i establir el propi sistema de finançament dels ens locals. Això és el que acordà l'Estatut d'Autonomia del 2006 impugnat pel Tribunal Constitucional. Considerarem aquesta qüestió transcendental, més endavant

L'IMPACTE DE LA CRISI EN LES FINANCES MUNICIPALS

Entre els anys 2002 i 2007 els ingressos fiscals dels Ajuntaments es varen incrementar un 50%. Els ingressos per l'IBI varen augmentar un 60%; l'IVTM, un 35%; l'IIVTNU, un 67%; l'ICIO, un 78%; les taxes i els preus públics un 48% i les transferències un 898%, xifra que inclou el fet que el 2007 es va establir la participació territorial en els impostos estatals. L'IAE va caure un 25%, fruit de la reforma i supressió parcial de l'impost el 2002.

Només fent una lectura ràpida de les xifres anteriors i recordant el tipus de finançament que tenen els Ajuntaments en base a impostos, transferències, taxes i preus públics, ja hom percep amb claredat la dificultat de mantenir els serveis actuals i de retornar el deute financer adquirit. La problemàtica fiscal financera que pateixen els governs locals ha esta deguda al fet que durant els darrers anys de creixement econòmic, els Ajuntaments van obtenir una important part del finançament a través dels recursos vinculats al sector immobiliari i de la construcció. En concret, de l'impost sobre construccions, instal·lacions i obres; de l'impost sobre plusvàlues en els terrenys de naturalesa urbana, de les taxes urbanístiques, etc. Aquests recursos, que per les seves característiques són excepcionals, van ser tractats com a ordinaris.

A més, durant aquests anys la taxa de creixement d'aquests impostos excepcionals augmentava any rere any. Pel que fa a la subvenció incondicional i a les participacions en impostos estatals,

el comportament en la recaptació fiscal dels anys de creixement econòmic feia que les transferències i participacions en els ingressos estatals i autonòmics també augmentessin de manera continuada. En aquest context de creixement continuat dels ingressos, els Ajuntaments varen assumir demandes insostenibles de la societat civil i varen incloure en els seus programes polítics inversions sense calcular-ne els costos de manteniment. Ara, en el context de forta crisi financera que pateixen els governs locals, juntament amb una caiguda molt important dels ingressos per via de les transferències estatals i autonòmiques, han d'intentar cobrir majors necessitats de despesa social sense abocar-se a déficits excessius.

Abans hom deia que calia administrar la hisenda pública com una família administra els seus diners, amb seny i amb sentit comú. Ara que tots hem perdut el seny i el sentit comú, haurem de tenir clar que la primera tasca que s'imposa de fer és saber què costa cada servei, com es finança i com gestionar-lo, tenint en compte quines son les despeses reals de manteniment. Haurem de tenir clar coses com ara que una piscina coberta només és sostenible a partir d'un nombre d'usuaris determinat i no pas perquè hi ha pobles de grandària similar que en tenen; o bé considerar que fer una nova biblioteca o una escola bressol, per exemple, no només comporta considerar el cost de la inversió material i el cost del crèdit que l'acompanya, si es el cas, si no que sobretot suposa unes noves despeses permanents importants, com ara els salaris dels treballadors, la neteja i els serveis, el manteniment i la reposició.

En aquesta reflexió ineludible per afrontar la crisi, haurem de considerar què és allò imprescindible que els Ajuntaments han de continuar fent i allò que no s'escau de fer, atesa la seva naturalesa d'ens local que té un finançament inadequat. Haurem sobretot d'estudiar la mancomunitat de serveis. Hi ha exemples europeus que poden servir-nos de model en aquesta reflexió ineludible. A França, per exemple, un país poc descentralitzat, hi ha mancomunitats de serveis municipals obligatòries que tenen l'Impost d'Activitats Econòmiques com impost supramunicipal. A Espanya, les mancomunitats són

voluntàries –hom hi pot entrar i sortir– i no tenen impostos supramunicipals substitutoris dels impostos municipals.

EL DEBAT SOBRE EL NOMBRE DE MUNICIPIIS

El fort impacte de la crisi sobre les finances municipals i la necessitat de mancomunar els serveis locals ha suscitat un primer debat sobre si s'ha de reduir o no el nombre d'Ajuntaments catalans, que és de 947 municipis. Ara cada municipi és dues coses al mateix temps: és una entitat històrica de caràcter polític i és, alhora, una entitat administrativa gestora de serveis. Allò que s'escau de fer segons alguns és suprimir municipis, en particular els que tenen una reduïda població de residents. És a dir, suprimir-los com a unitats històriques i polítiques i, també, com a unitats gestores de serveis.

El meu parer és radicalment contrari a la supressió històrica i política de municipis catalans. Allò que defenso i crec possible de fer és mantenir tots els municipis com a comunitats històriques i polítiques amb representants elegits democràticament a les urnes i desplaçar la gestió administrativa d'un gran nombre de serveis municipals a mancomunitats obligatòries, reforçades amb impostos propis substitutius dels impostos municipals.

Segons les estadístiques, el 70% de la població catalana viu en els 63 municipis que superen els 20.000 habitants. Alhora, la meitat dels Ajuntaments catalans tenen menys de 1.000 habitants censats al municipi. Si només apliquem un criteri econòmicista i tirem pel dret amb voluntat de suprimir els 23 municipis que no superen els 100 habitants, els 459 municipis que es troben entre els 101 i els 1.000 habitants i també qüestionem l'existència dels 261 municipis d'entre 1001 i 5.000 habitants, si reduïm dràsticament el nombre de municipis pel mer fet de la despesa que comporten, si fem això, dic, la manca de democràcia representativa, la pèrdua de memòria històrica, festivitats locals, costums religiosos i cívics que els municipis encarnen, tindrem una pèrdua catastròfica per a la nostra nació.

El Departament de Governació i Relacions Ins-

titucionals de la Generalitat, amb un treball conjunt amb el Parlament, les Diputacions i els Consells Comarcals, ha de posar amb urgència fil a l'agulla i dissenyar una proposta global que abasti acords sobre finançament municipal, mancomunitats de serveis, estructures administratives i unitats històriques i polítiques. Aquesta reflexió serà poc civilitzada i, com dic, catastròfica si només impera l'anàlisi comptable del cost econòmic i el benefici crematístic. El govern del President Mas ja ha expressat el seu rebuig a la reducció del nombre de municipis catalans per raons només econòmiques.

Per altra banda, cal recordar que la situació que hom qualifica de minifundista a Catalunya es repeteix a la resta del territori espanyol on la mitjana de municipis amb menys de 5.000 habitants se situa fins i tot per sobre de la mitjana catalana amb un 84% –cinc punts més– i un total de 8.108 municipis.

MILLORES TÈCNiques I LEGALS AL FINANÇAMENT MUNICIPAL

En l'àmbit de les millores en el finançament local hom pot anotar les següents propostes tècniques i legals:

–Pel que fa a la gestió i administració de l'IBI (revisions cadastrals, augmentar la diferenciació per tipus de propietats, etc), hi ha una manca d'incen-tius en la gestió del cadastre i existeix una descoor-dinació al Ministeri d'Hisenda de Madrid entre la Direcció General del Cadastre i la Direcció Gene-ral d'Hisendes Locals. És important que es compleixi amb rigor la ineludible revisió cadastral de cada deu anys per evitar desigualtats i ineficiència.

–Plantejar a fons la realitat de l'IAE, l'impost d'activitats econòmiques. El fet de la pràctica sup-ressió de l'IAE que afecta a molts Ajuntaments ha comportat que els ingressos provinents d'aquest im-post han disminuït un 25% en els cinc anys entre el 2002 i el 2007. Per a molts analistes la reforma de l'any 2002 introduïda a la Llei d'Hisendes Locals fou un error ja que va privar als Ajuntaments d'una figura impositiva sobre la que tenien capacitat nor-mativa Allò que calia fer és reformular l'impost per

a millorar-lo; és a dir, en aquest cas estudiar millor els mòduls tributaris que connectin amb el resultat real de l'activitat i establir les quotes tributàries ob-jectives a través de tarifes actualitzades.

–Fer de l'impost sobre vehicles un impost més potent i equitatiu i determinant en l'aspecte ecolò-gic. - Ampliar la cessió d'impostos estatals tant en recaptació com en aspectes normatius.

–Canviar els criteris d'actualització de la sub-vençió incondicional de l'Estat a la variació del PIB i no dels ingressos tributaris estatals per tal d'ator-gar al sistema més estabilitat.

–Atorgar a les grans ciutats un sistema de finan-çament que tingui en compte les necessitats espe-cífiques de despesa derivades dels costos de cen-tralitat i capitalitat. És inadmissible que Barcelona pateixi un dèficit de finançament per capitalitat de l'ordre de 150 milions d'euros anuals. - Mancomunar serveis i, finalment.

–Reducir les despeses no obligatòries i millorar l'eficiència en que es presten els serveis públics.

L'ENDEUTAMENT DE LES ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I DELS ENS LOCALS

Segons les darreres dades de 2008, el 76,8% del total de l'endeutament correspon a l'Administració Central de l'Estat; un 15,8% a les Comunitats Au-tònomes i un 7,4% als Ens Locals (considerant tots els ens locals: ajuntaments, mancomunitats, àrees metropolitanes, diputacions, etc.). Si considerem les xifres de l'endeutament sobre el PIB, les dades refe-rides al primer trimestre de 2011 indiquen que l'Ad-ministració Central de l'Estat suposa un 48,7% del PIB; les Comunitats Autònomes un 11,4% del PIB i els Ens Locals un 3,6% del PIB, una xifra aquesta (la dels Ens Locals) molt reduïda respecta al total de deute públic de totes les administracions que su-posa el 63,7% del PIB, un percentatge superior en 3,7 dècimes al límit del 60% establert per la Unió Europea en els Pactes d'estabilitat financera.

És evident, doncs, que l'obligació de contenir el nivell d'endeutament per evitar que el retorn obli-gat dels interessos i el capital col·lapsin les finances

públiques afecta sobretot l'Administració Central de l'Estat. En molta menor mesura, les Comunitats Autònomes i després als Ajuntaments, llevat de casos singulars que cal analitzar i redreçar per sí mateixos.

Cal posar de manifest que l'endeutament de les entitats locals espanyoles no és un problema estructural, si bé hi ha casos de municipis que presenten evidents riscos d'insolvència. En aquest sentit no és adient limitar l'endeutament de manera generalitzada a tots els governs locals, sinó aplicar-ho als qui pateixen una situació econòmica financera deficient.

Amb relació al tema de l'endeutament, és important anotar que un nivell d'endeutament elevat no és per si mateix un indicador de mala gestió per part del govern local. Si aquest nivell és excessiu i no ha servit per fer inversions en equipament, infraestructures, etc., sí que pot ser indicatiu de cara al futur.

No s'hi val, doncs, a parlar de manera global de l'insostenible endeutament de les administracions públiques sense recordar el cas a cas. Fins hi tot pel que fa al deute de la Generalitat de Catalunya que assoleix els 34.323 M€ a 31 de març de 2011 –la més elevada de les CCAA de regim comú i segona en el rànquing de pes sobre el PIB (17,2%)– cal recordar que el dèficit fiscal anual que pateix Catalunya és del 10% del seu PIB, al voltant del 20.000 M€ de mitjana en els deu darrers anys.

Les finances de la Generalitat i dels Ajuntaments catalans tenen un problema real d'acceleració del deute que cal contenir. El deute de la Generalitat va augmentar un 33% en el període març 2010-març 2011 i un increment del 8% el primer trimestre d'enguany. Això fa inevitable contenir la despesa i la Generalitat de Catalunya ha iniciat l'únic camí possible per evitar la fallida de la institució. En el període gener-maig del 2010, l'any passat, el dèficit no financer va assolir els 2.157 milions d'euros. En el mateix període d'aquest any, en els cinc primers mesos del 2011, les despeses de 10.368 M€ han superat els ingressos de 8.935 M€, ocasionant un dèficit no financer de 1.433 M€, uns 724 M€ menys de dèficit, un 34% inferior al mateix període de l'any anterior. Això és resultat d'una dràstica reducció de la despesa.

Per primera vegada, el Ministeri d'Economia i Hisenda va publicar el 2010 un informe, sobre el deute viu de les entitats locals a tancament data 31 de juny de 2009. Segons aquest informe els Ajuntaments de les Comunitats Autònomes de Madrid, Catalunya i Andalusia són els Ajuntaments més endeutats, fet atribuïble a l'endeutament de les ciutats de Madrid, Barcelona, Màlaga i Sevilla. L'Ajuntament de Madrid té un deute que representa el 26% del total de la Comunitat Autònoma de Madrid.

A data juny de 2009, Madrid té un deute de 2.261€ per habitant, cinc vegades superior al de Barcelona, 447 euros/hab. Entre les ciutats de més de 500.000 habitants, Madrid, Màlaga, València, Saragossa i Sevilla tenen un deute viu en percentatge sobre el total dels ingressos corrents del pressupost 2009, molt més alt que el de la ciutat de Barcelona. En ciutats d'entre 100.001 i 500.000 habitants, Reus, Tarragona i Lleida estan entre les cinc primeres ciutats més endeutades en el seu tram de població. Manlleu i Tortosa entre les cinc primeres més endeutades del seu tram de població entre 20.001 i 50.000 habitants.

Caldrà analitzar el perquè ciutats similars en grandària en el seu tram de població estan molt més endeutades que d'altres en base al tipus d'inversió o de despesa que han efectuat.

LA LEGITIMITAT FISCAL DE LA RETALLADA DE LA DESPESA PÚBLICA

En el marc del títol d'aquest XXXè Curs d'Estiu de la Fundació Rellu, "Els temps que vénen i les lliçons rebudes", resulta rellevant destacar que l'endeutament viu a llarg termini de quantia significativa limita les capacitats futures de les generacions actuals per decidir quines inversions cal fer o no fer; és a dir, una part de la societat civil, la de la gent més jove, deixa de tenir protagonisme per dissenyar el seu futur. I també és necessari recordar que un grau d'endeutament elevat no permet utilitzar el nou endeutament com a eina keynesiana anticíclica per fer noves inversions i crear llocs de treball, ja que el nou endeutament s'ha de destinar a pagar

interessos i amortització del deute antic. Aleshores només resta la solució dolorosa i injusta de la contenció de la despesa pública.

Si bé com hem dit, la reducció de la despesa és un camí dolorós però inevitable, aquest camí, tanmateix, no pot fer oblidar fets inadmissibles amb relació als quals s'ha de treballar per capgirar-los: un dèficit fiscal injust i insostenible; un mal finançament inicial, que ha anat agreujant-se, a la sanitat pública i a l'ensenyament públic, dèficits que no ha explotat a Catalunya pel fet que les mútues privades sanitàries descarreguen en un 25% la despesa pública; i les escoles privades que, malgrat les subvencions públiques que perceben, si no existissin la càrrega sobre l'escola pública (nous edificis, personal, manteniment, etc) faria insostenible la despesa educativa; una economia submergida que no aporta un 25% més de recursos; i una legislació fiscal general estatal que no garanteix pagar el mateix a igualtat de rendes i patrimonis. Hi ha reformes fiscals a fer per equilibrar millor l'equitat tributària en àmbits com l'impost de la renda de les persones físiques, les rendes d'estalvi i les Sicav, l'Impost sobre societats, impost sobre el patrimoni, etc.

Els governs tenen al davant un repte molt difícil de superar: contenir la despesa sense danyar de manera irreversible l'estat del benestar i alhora combatre el frau fiscal i reequilibrar el sistema d'ingressos. Tot això sense danyar el creixement econòmic.

Hem d'admetre que el principal perill per a no fer bé les coses és d'ordre moral. Con diu Tony Judt, "ens hem tornat insensibles als costos humans de polítiques socials restrictives aparentment racionals, sobretot quan hom creu que aquestes retallades contribuiran a la prosperitat general futura i de retruc als nostres interessos per separat". És necessari plantejar, doncs, primer la necessitat de la retallada en la despesa i, després i de forma immediata, la revisió del sistema fiscal general a fi de donar legitimitat fiscal a les decisions adoptades. I en el debat nacional català hi ha sobre la taula decidir si aquest repte es pot superar des del marc autonòmic i amb allò que ha quedat de l'Estatut d'Autonomia del 2006 després de la sentència del Tribunal Constitucional o bé cal enfilem de dret la demanda de l'Estat

polític propi després de passar pel plantejament d'un nou pacte fiscal entre Catalunya i l'Estat espanyol.

L'ESTATUT D'AUTONOMIA I EL FINANÇAMENT LOCAL

El capítol III de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya estableix les competències de la Generalitat en matèria de finances dels governs locals. L'article 218 d'aquest capítol III diu que "en el marc establert per la Constitució i per la normativa de l'Estat, la Generalitat té competència en matèria de finançament local". I concreta aquesta competència en dos àmbits: "capacitat legislativa per a establir i regular els tributs propis locals" i, segona competència, "capacitat per a fixar els criteris de distribució de les participacions a càrrec del pressupost de la Generalitat".

El Tribunal Constitucional considera adequada a la Constitució la facultat de la Generalitat de determinar en el seu propi pressupost com s'han de distribuir els recursos entre ajuntaments, vegueries, mancomunitats i comarques. En canvi, considera inconstitucional que, malgrat respectar tota la normativa estatal vigent, la Generalitat tingui capacitat legislativa al Parlament per establir tributs propis locals a Catalunya i desenvolupi una manera pròpia de regular-los.

Una vegada més el Tribunal Constitucional diu que malgrat la Generalitat respecti la Constitució i les lleis i normatives legals estatals vigents, només és l'Estat qui té competència exclusiva i excloent per establir i regular els tributs locals. La Generalitat no pot millorar les finances locals creant nous tributs locals o modificant la regulació dels tributs locals existents, encara que aquesta competència respectés al cent per cent la Constitució i la legislació estatal sobre hisendes locals.

LA SENTÈNCIA DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL I L'ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

Acabem de parlar de la hisenda local i hem constatat la laminació de competències de l'Estatut per compte del Tribunal Constitucional. Ara, abans de

finalitzar la conferència, analitzarem com també la sentència ha barrat el pas a la Generalitat en matèria de competències sobre els ens locals i, també, pel que fa a l'organització territorial, un tema clau per al futur nacional del nostre país.

A Catalunya tenim 947 municipis, 4 diputacions provincials, 41 comarques, 79 mancomunitats de municipis, 58 entitats locals menors i una àrea metropolitana, la de Barcelona, organitzada de fet en dues entitats locals, una dedicada als serveis hidràulics i una altra referent al tema del transport. En definitiva, es tracta de la superposició de tres nivells territorials reconeguts per les lleis estatals i autonòmiques, que són els municipis, les comarques i les províncies, més després tota una sèrie d'entitats singulars o divisions específiques per la prestació de determinats serveis. Alhora, el nou

una entitat pròpia de Catalunya, diferent a la província i que s'afegeixi a l'organització territorial ja existent, per tant, les províncies persisteixen. O bé si els límits geogràfics de les vegueries tenen coincidència amb el límit territorial de les províncies, aleshores podria desaparèixer el nom de província i apareixeria el nom de vegueria.

Aquest fugir d'estudi del Tribunal Constitucional no desdibuixa la seva tesi, que consisteix a afirmar que qualsevol desenvolupament legal que vulgui fer el legislador català ha de respectar: primer, qualsevol alteració del territori provincial requereix una llei orgànica; i, segon, les competències que conserva l'Estat pel que fa a règim electoral, a hisenda local i a règim jurídic (competències, òrgans de govern, patrimoni, etc.) de les províncies no es poden veure malmeses pel fet de la creació

“Abans hom deia que calia administrar la hisenda pública com una família administra els seus diners, amb seny i amb sentit comú.”

Estatut d'Autonomia del 2006 proclama que els municipis i les vegueries són les unitats bàsiques del mapa local català. Així mateix l'ordenament jurídic estatutari reconeix les entitats municipals descentralitzades, les entitats metropolitanes i les mancomunitats de municipis.

Pel que fa a la província, aquesta reuneix tres característiques: és circumscripció electoral; és divisió territorial de l'Estat per al compliment de la seva activitat estatal; i és una entitat jurídica dotada d'autonomia. Ateses aquestes característiques de la província, la qüestió conflictiva es planteja quan l'Estatut defineix els consells de vegueries en substitució de les províncies.

El Tribunal Constitucional trasllada el problema a qui corresponen fer de “legislador de desenvolupament” (és a dir, el Parlament) el qual serà l'encarregat de concretar si la vegueria és una nova entitat local o una nova denominació de la província. El Tribunal admet dues possibilitats: que la vegueria sigui

dels consells de vegueries. El Tribunal sosté que si els consells de vegueries coincideixen amb les províncies, el legislador català té majors marges legals que no pas si no coincideixen. De fet, el Tribunal Constitucional manté una hipòtesi fictícia al nostre entendre: l'Estatut planteja les vegueries com una nova entitat jurídica creada *ex novo* en substitució de la província i no hi caben dos nivells superposats: vegueria i província.

En l'àmbit dels ens locals, l'Estatut va introduir també la novetat de definir i enumerar els tipus de competències de la Generalitat en matèria d'ens locals, a més del tema de les vegueries, amb la finalitat de proporcionar major claredat en aquesta qüestió de competències en els ens locals. I, sobretot, el text estatutari amb el seu articulat posava fre a unes interpretacions estatals en matèria competencial clarament negatives als interessos de Catalunya. Les interpretacions estatals comptaven de manera habitual amb l'aval de la jurisprudència constitucional i

l'Estatut volia posar fi a això.

També, en aquest terreny competencial, la Sentència del Tribunal Constitucional ha estat restrictiva respecte als articles 151 i 160 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que regulen les competències de la Generalitat sobre els ens locals i la manera d'incrementar aquestes competències.

La situació de les lleis aprovades al Parlament després de la sentència del Tribunal Constitucional.

La sentència del Tribunal Constitucional de 28 de juny de 2010, ara fa un any, va declarar inconstitucionals catorze articles de l'Estatut i va interpretar-ne altres vint-i-set més. Aspectes bàsics relatius a la llengua catalana, la justícia a Catalunya, el finançament autonòmic i local i múltiples competències de la Generalitat han estat declarats inconstitucionals o escapçats en el seu abast.

Hi ha lleis catalanes que estan en procés de revisió o bé estan pendents de sentència del Tribunal Constitucional, i el govern de la Generalitat fa mans i mànigues per salvar l'essencial i principal d'aquestes lleis. La Llei del codi de consum, la Llei del cinema català, la Llei de consultes populars – suspesa inicialment i ara pendent de sentència – la Llei d'acollida a la immigració, la Llei d'educació, estan en capella.

Un mes després de la Sentència del Tribunal Constitucional, el Parlament de Catalunya va aprovar el 27 de juliol de 2010 la Llei de vegueries (Llei 30/2010, del 3 d'agost) i la Llei de l'Àrea Metropolitana de Barcelona (Llei 31/2010, del 3 d'agost). Ambdues lleis són el resultat del desplegament de competències estatutàries però la sentència del Constitucional afecta clarament la de vegueries

Com és sabut la demarcació en vegueries és la divisió en què la Generalitat volia organitzar els seus serveis en un nombre de set: Alt Pirineu, Barcelona, Catalunya Central, Girona, Lleida, Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre. Per la seva banda, l'Aran constitueix una unitat territorial singular dins de Catalunya i es relaciona de manera bilateral amb els òrgans de Govern de la Generalitat. Però pel que fa a la seva integració a la institució provincial de Govern i Administració local, l'Aran formarà part de la Vegueria de l'Alt Pirineu.

La Llei de vegueries, en el cas de seguir el ser decurs, tindrà efectes jurídics de manera gradual, perquè l'encaix d'aquesta organització territorial pròpia amb el fet provincial requereix de la necessària col·laboració de l'Estat i la modificació de lleis estatals. El govern tripartit PSC-ERC-ICV preveia en un primer moment, una llei orgànica a Madrid per substituir el nom de les quatre províncies de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona per vegueries del mateix nom i després el Parlament les modificaria i ampliaria en nombre de tres més: Catalunya Central, Terres de l'Ebre, Alt Pirineu-Aran. Al nostre entendre la sentència del Tribunal Constitucional deixa poc marge legal per a aquest ampliació a set vegueries. A més CiU, PPC i Ciutadans varen votar contra la Llei de vegueries, per raons ben distintes entre aquests partits. CiU ha demanat un dictamen al Consell de Garanties Estatutàries i insisteix en la necessitat de fer la vegueria del Penedès. Alhora CiU dubta de la possibilitat de modificar a Madrid quatre lleis orgàniques estatals relacionades amb la reforma que planteja la Llei de vegueries.

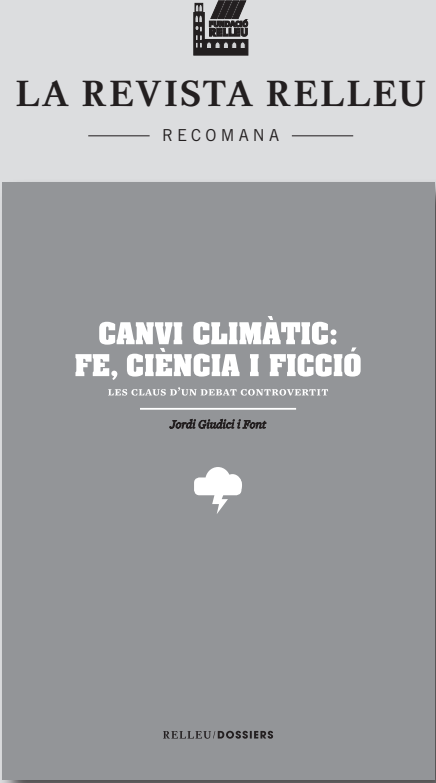
Pel que fa a la Llei de creació de l'Àrea metropolitana de Barcelona, el Parlament es va basar en l'Estatut d'Autonomia de Catalunya del 2006, que permet la creació d'entitats metropolitanes per llei en aquelles zones del territori on la continuïtat urbana, densitat demogràfica, realitat econòmica i social ho facin necessari. En la nova Àrea metropolitana de Barcelona s'hi apleguen 36 municipis i més de la meitat de la població de Catalunya. En un sol organisme s'inclouen les tres entitats metropolitanes d'abans de la Llei: la Mancomunitat de Municipis, l'entitat del Transport i l'entitat del Medi Ambient.

El govern del president Artur Mas ha reiterat el compromís de l'executiu català per aquesta legislatura amb la nova Llei del Consell de Governos Locals aquest any 2011, la Llei catalana d'Hisendes Locals el 2012 i una Llei electoral catalana cap al final de la legislatura. Amb caràcter d'extrema urgència, la Llei que estableixi el nou pacte fiscal de Catalunya amb l'Estat espanyol.

Una consideració de la composició política actual del Parlament de Catalunya segons la voluntat de

fer realitat el dret a decidir del poble català i sobretot una anàlisi de la destructiva sentència del Tribunal Constitucional respecte a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya deixa poc marge a l'esperança per construir un marc legal adient en l'àmbit local i nacional català. El President Jordi Pujol ho ha dit amb claredat: no acceptarem ser residuals en tant que nació que som i ens costarà molt esforç assolir la independència política amb un Estat de dret, independent, democràtic i social, integrat a la Unió Europea. En tot cas, hi ha molta feina per fer i em plau que la Fundació Relleu destaqui en aquesta tasca.

Moltes gràcies per la seva atenció.

LA REVISTA RELLEU
— RECOMANA —

**CANVI CLIMÀTIC:
FE, CIÈNCIA I FICCIÓ**
LES CLAUS D'UN DEBAT CONTROVERTIT
Jordi Gladí i Pont

RELLEU/DOSSIERS

RELLEU/DOSSIERS

TEMES QUE INTERESSEN AVUI

El dossier *Canvi climàtic: fe, ciència i ficció* fa una anàlisi de l'estat actual del debat, reflectint els diferents punts de vista i examinant els respectius arguments. El seu missatge és inequívoc: enmig de tanta confusió, ha sorgit la necessitat de discernir entre allò que és ciència del que és una simple alteració interessada de la realitat.

C/Aragó 287 3r 2a B 08009 Barcelona
Tel.: 93 488 09 00 Fax: 93 215 87 68

ENTREVISTA

A MARTÍ ANGLADA

per JOSEP SOLÀ I JORDI DE NADAL

Martí Anglada és nascut a Girona el 1949. És cap d'Informació Internacional de Televisió de Catalunya i comentarista de política internacional a TV3 i Catalunya Ràdio. És llicenciat en Dret i en Ciències de la Informació per la Universitat Autònoma de Barcelona. Es dedica al periodisme en l'àmbit de la informació internacional des del 1976.

En Martí Anglada ens rep a la seva casa de Barcelona. Som a mitjan juny de 2011.

COMENCEM PARLANT D'EUROPA. MALGRAT LES DIFICULTATS QUE VIU ACTUALMENT (VINT-I-CINC ESTATS ANANT A VELOCITATS MOLT DIFERENTS, UNA PRESSIÓ MIGRATÒRIA MOLT FORTA, ETC.), ENCARA HI HA MARGE PER A UNA POLÍTICA COMUNA EUROPEA?

Deixeu-me fer dues precisions. La primera és que, encara que en el cas de Bulgària i Romania, la seva entrada tan ràpida va causar perplexitat, els Estats de la Unió són vint-i-set. Encara estan en transició i no són Schengen, però són membres de ple dret. La segona, és que el veritable problema d'Europa és l'euro. L'euro és un edifici potent del qual es dubta de la solidesa dels fonaments. L'euro ha crescut com a moneda internacional, com a moneda de reserva i pel que fa a la seva fortalesa respecte a altres divises. Ara, mentre parlem, està a 1,45 respecte al dòlar: és fort. I si és fort, és perquè la gent la considera creïble. La seva utilització internacional com a moneda reserva no ha fet més que créixer, fins al punt que la Xina, fa uns dos o tres anys, va decidir diversificar les seves reserves i donar joc a l'euro. Amb l'euro es dona una paradoxa: és precisament perquè ha estat una gran història d'èxit, que ara la preocupació és tan gran: si cau l'edifici, s'entrapen molts. Recordem que, d'acord amb les cròniques, al president Zapatero, pel maig, li va trucar tant l'Obama com el president xinès. D'altra banda, ens podem preguntar si aquesta situació, de descobriment de fragilitats en els fonaments de la moneda, redueix les possibilitats d'unes polítiques europees.

QUINS SÓN ELS FACTORS QUE HAN PRODUÏT AQUESTES FRAGILITATS?

És senzill: alguns dels participants gasten més del que produeixen. Ara tenen un deute exageradament alt que hom pot dubtar, raonablement, que mai el paguin: és el cas de Grècia. En el cas d'Irlanda, el problema és més una crisi bancària: els bancs no po-

den pagar, ni tampoc l'Estat que els ha garantit. A Portugal, el tema són els seus deu anys d'atonía: des que van entrar a l'euro, que no creix, perquè no és competitiu. En estar en una moneda única, ja no tenen el recurs d'abaratir els seus productes per mitjà de devaluar la seva moneda i per això no troben compradors. A pesar d'això, continuen amb una despesa cada cop més important, de manera que o bé es tornen competitiu o bé no hi ha solució a la vista.

Si hi hagués un únic eurobò, si tot el deute europeu fos comú, no existiria aquest problema —de la mateixa manera que no existeix als Estats Units. Allà, a pesar de les disfuncions entre Estats, el que compta és el resultat final. A Europa no: cadascun dels disset Estats de l'euro manté el seu propi deute públic, de manera que el fonament de la moneda és un com un mosaic de totxos, alguns més forts i d'altres més dèbils. Amb el perill que si un d'ells és en realitat un forat, pot ensorrar l'edifici: el deute grec, els bancs fallits d'Irlanda, el nul creixement de Portugal.

COM ES PODEN TAPAR AQUESTS FORATS?

Amb polítiques europees. En tenim una de molt important. La primera, que es va activar fa uns dos anys, és la governança econòmica europea. Fins aleshores, els membres de l'edifici de l'euro, no es dedicaven a veure si hi havia forats als fonaments. Ha d'haver-hi un govern econòmic europeu que s'hi dediqui i que pugui fiscalitzar les emissions de deute. Encara no existeix, però hi estem anant, de fet està creixent d'una manera molt accelerada. Està clar que ho està fent enmig d'una crisi profundíssima, de manera que són veritat aquestes dues coses: tant que Europa està a punt de trencar-se, com que aquest govern comú europeu s'està consolidant. Jo prefereixo aquesta última perspectiva. Només cal que recordem com s'actuava abans de la crisi: Grècia podia enviar les xifres que volgués i quan la Comissió va voler enviar inspectors, el Consell va decidir de no donar-li el permís. Ara en canvi existeix el que en [Enric] Juliana en pot dir "directori europeu", però que en realitat és el nucli, format

per Alemanya, França i la Comissió, que porta el timó pel que fa a l'economia. A Europa s'està creant un govern econòmic, en el qual manen els més forts. Com ha passat sempre en la història.

EN UNA ENTREVISTA A VOSTÈ AMB LA MÒNICA TERRIBAS, ARRAN DEL SEU LLIBRE “AFERS (NO TAN) ESTRANGERS” (EDICIONS 62, 2008), VAM VEURE QUE RECLAMAVA QUE AQUEST GOVERN EUROPEU TAMBÉ S'HAVIA D'EXERCIR RESPECTE A LA POLÍTICA EXTERIOR.

Sí, aquest és un tema també interessantíssim. És l'altre front de creixement per a Europa, però a diferència del primer, l'econòmic, aquí s'ha anat enrere. De fet, s'ha donat un fenomen curiosíssim: s'ha neutralitzat. Hi pot haver una justificació, en el fet que mantenir els dos fronts oberts és massa arriscat; no més amb el govern econòmic ja hem vist, tant a Espanya com a Irlanda, quines pressions i quins canvis s'han produït. Però en tot cas, s'està perdent una oportunitat, la d'establir un autèntic servei exterior europeu. Es contempla al Tractat de Lisboa i durant aquest últim any i mig se li ha donat forma, recursos i personal. És un servei potent, però potent quant a potencialitat, no en quan a actualitat. Així es va nomenar com a directora Lady Catherine Ashton, que bàsicament s'ha dedicat a neutralitzar el servei. Els britànics, de fet, mai no han sigut motor europeu ni està als seus desitjos. Són més aviat un fre europeu, per tot allò que vagi més enllà de l'estricta mercat europeu. Respecte a l'euro són molt ambivalents. I pel que fa a una política exterior, simplement no forma part del seu horitzó.

PERÒ HA DE FORMAR PART DE L'HORIZTÓ DELS EUROPEUS CONTINENTALS?

Respondria que, històricament, ha format part de l'horitzó de l'eix francoalemany, en l'època Kohl – Mitterrand o Schroeder – Chirac. El present no n'és el moment més brillant i Lady Ashton està actuant de tap. Però algun dia hauran de treure el tap de l'ampolla.

Aquesta decisió política de treure el tap –i ara explico una opinió molt personal, si bé corroborada als últims temps– ha d'estar reconeguda sobretot pels Estats Units, als quals seguiran les altres potències. És el telèfon del Kissinger: els americans han de reconèixer el ministre d'afers exteriors europeu com a tal. La gran assignatura pendent per tant és l'assignatura atlàntica. I si observem el que ha passat els últims mesos, veiem que hi ha indicacions, per part dels Estats Units, de moure's en aquesta direcció: Obama ha estat aquesta primavera [de 2011] de visita a Londres, però ha trigat més de dos anys i mig. La “relació especial” amb Obama, no ha estat tan especial. Abans ja havia anat a Berlín (el seu únic míting com a candidat a Europa), Dresden, Praga, Lisboa, París, etc. Ha primat molt l'Europa continental, però

“Hem de tenir claríssim que l'únic àmbit de creixement nacional de Catalunya és Europa.”

la resposta ha sigut molt dispersa, no hi ha hagut una resposta “Unió Europea”. Només el tap Ashton.

Històricament, la Gran Bretanya s'ha dedicat a dividir Europa i, per via de la “relació especial”, Estats Units ha seguit la mateixa política. Té el seu sentit, perquè als Estats Units l'interessava molt la relació amb l'Imperi Britànic. De fet, en molts llocs l'ha acabat substituint. Bush va ser l'últim representant d'aquesta política i, amb la guerra de l'Iraq, va aconseguir parlar de la “vella” i la “nova” Europa. Però ara hi ha un nou element al món, la Xina, que és el que realment preocupa els americans en primeríssim lloc. I de què els serveix la “relació especial” quan la preocupació és la Xina? De ben poc. El món que ve (i que Kissinger ja havia dibuixat al seu llibre *Diplomàcia*) és un món organitzat en grans blocs: Estats Units, Europa, Rússia, l'Índia i la Xina. El que interessa els americans és tenir com més blocs com a aliats, millor. La Xina mai no serà aliada, sinó que serà

el contrapoder, la preocupació, el problema. Té una història expansiva i, actualment, sobre taula, manté problemes territorials amb tots els seus veïns –més o menys adormits, però reals. És natural que un país organitzi la seva política exterior en funció de les seves amenaces i per això Estats Units es va obrir, per exemple, a l'Índia. L'Índia tradicionalment ha estat un país neutral, comprador en el seu moment de les armes soviètiques i ara russes, però també a Europa. Doncs bé, Estats Units li ha donat la mà nuclear. Les relacions amb Rússia són cada cop millors, fins a l'extrem que a l'última cimera de l'OTAN se la va incloure al famós paraigua nuclear europeu –el qual, encara que ningú ho diu, no està pensat per defensar-se de l'Iran, sinó de la Xina. Ara, tot el casquet nord, des d'Alaska fins a l'altra riba de l'estret de Bering, està sota la protecció del mateix escut –de fet, la rivalitat entre la Xina i Rússia és històrica, però ara hi ha hagut un canvi: a l'extrem orient de Rússia, els pobres són els russos i els que s'estan expandint, els xinesos. I pel que fa Europa? Qui és Europa vist dels Estats Units, quan l'interessa tenir-la unida enfront de la Xina? Els britànics que juguen a dividir-la? No, és l'Europa franco alemanya, a la qual cal tenir com a aliada. A mi, la visita d'Obama al Regne Unit, amb el gran espetec final del discurs a la reunió conjunta de les dues cambres, em va fer la sensació d'un gran funeral. Recordem que pocs dies després, Merkel rebia honor de sopar d'Estat (el primer líder europeu a gaudir-ne) a la mateixa Casa Blanca, a més de donar-li la Medalla de la Llibertat, que és la màxima condecoració civil americana. Aquesta Europa francoalemanya arrossegarà la resta, inclosos els britànics. I que els Estats Units hi està apostant, ho veiem per exemple en el tema de Líbia. Per primera vegada, els americans se n'han retirat i ho han deixat tot en mans del “pilar europeu” de l'OTAN. Aquí hi juga un paper important sobretot França (ja que Alemanya, per motius històrics, té un paper militar reduït) que, recordem-ho, prèviament s'havia reintegrat a l'OTAN de la mà de Sarkozy. Fins i tot els anglesos, a pesar de l'espetec de Westminster, entenen que no poden ser els únics aliats militars dels Estats Units i que han d'anar de la mà de l'Europa continental: fa uns mesos, va sortir la

notícia que la Gran Bretanya abandonarà els porta-avions propis i els compartirà amb França.

A PARTIR D'AQUÍ, ENS AGRADARIA QUE CONTESTÉS DUES PREGUNTES. PRIMERA, FACI'NS UNA PRESENTACIÓ GENERAL D'ANGELA MERKEL. LA SEGONA, EN EL SEU LLIBRE QUE COMENTÀVEM, ESMENTAVA QUE LA POTÈNCIA REAL D'EUROPA ÉS UNA POTÈNCIA COMERCIAL. PODRIA DESENVOLUPAR-HO?

Angela Merkel simbolitza la unificació d'Europa. Ella prové de l'Alemanya de l'Est, del seu món científic, més concretament de l'àmbit de la física i la química. Esdevé molt activa, sense ser líder, just abans i després de la caiguda del Mur, des de la dissidència demòcratacristiana. Així ha fet el pas de pertànyer a l'altra banda de l'Europa dividida a ser un dels dos líders (juntament amb Sarkozy) de l'Europa unida. El que fa Obama en donar-li la Medalla de la Llibertat és reconèixer aquest simbolisme. D'altra banda, Merkel és una política de centre, en un país, Alemanya, en el qual hi ha un gran consens constitucional, sobretot respecte a l'Estat del Benestar, que es considera part de l'espina dorsal de l'estructura. En general, doncs, es tendeix molt a convergir al centre i Angela Merkel està molt al centre, fins i tot dins del seu partit. I a partir d'aquí, sempre busca consensos –hi està ben entrenada, després d'anys de gran coalició amb els socialdemòcrates. Aquest anar al centre d'ella no és tan per habilitat com per do natural, és consubstancial en ella i a més, li comporta el doble avantatge de permetre l'entesa ara amb els liberals i de mantenir els socialdemòcrates allunyats del poder. Ocupa una posició molt privilegiada: unió d'Alemanya i centre constitucional.

Respecte a Europa com a potència comercial, s'ha de començar per dir que som 500 milions d'habitants. La Xina, ara, són 1.300 i d'aquí a uns anys, el doble. El mateix per l'Índia. Però Europa continua i continuarà sent la potència comercial (que no econòmica) per excel·lència, tant en termes de qualitat de la producció com per capacitat de consum. És encara el millor mercat. Però perquè continuï

sent-ho, ens cal el braç de la política exterior –el de la governança econòmica, com ja hem dit, està en plena ebullició.

EN AQUEST CONTEXT EUROPEU, CATALUNYA POT MARCAR PERFIL PROPI?

En la situació actual, Catalunya no pot marcar perfil en els centres de poder, encara que sí que pot fer-ho a altres nivells. De fet, ha marcat els seus perfils quan els corresponents Governos de la Generalitat ho han volgut fer. Podem establir tres etapes. La primera és l'etapa Pujol, durant la qual es va marcar un doble perfil, el perfil cultural i el perfil de motor europeu. Aquest últim va ser molt més reeixit que el primer i es va aconseguir ser un referent; ara s'ha perdut molt, però les inèrcies han quedat i és reconstruïble. En l'etapa Maragall, el perfil es va basar en les relacions transfrontereres: la regió Pirineus – Mediterrani. Són perfils diferents i vàlids, encara que un es podria preguntar si amb les debilitats d'una institució com la Generalitat, cal realment canviar de perfil cada cop que es canvia de President. Jo diria que no i que la política exterior s'ha de construir, no pas anar canviant. Sobretot si tenim en compte que a la tercera etapa (de Maragall fins a les darreres eleccions) es va passar a una certa paràlisi, a una poca activitat en qualsevol perfil. En resum, es pot fer acció exterior, però sempre s'ha de tenir en compte que Europa està muntada a partir dels Estats i mentre Catalunya no sigui Estat o, almenys, mentre no estigui molt a prop de les atribucions d'un Estat, el perfil realment gruixut serà difícil de marcar-lo –començant per la llengua, per exemple. De tota manera, a pesar que es tracti d'un horitzó precari, hem de tenir claríssim que l'únic àmbit de creixement nacional de Catalunya és Europa. No en tenim d'altre, no hi ha alternativa. Per tant, espavilem-nos. És més, en el cas d'una espavilada fructífera, és l'únic àmbit receptiu.

EN AQUEST SENTIT, HI HA UN PROJECTE, EL DEL CORREDOR MEDITERRANI, QUE BUSCA UNIR TOTS AQUESTS

FRONTS: EL FRONT COMERCIAL, EL FRONT TRANSFRONTERER, EL FRONT MOTOR D'EUROPA. QUÈ EN PENSA? CREU QUE POT GENERAR UN INTERÈS EUROPEU (D'EUROPA CAP AQUÍ)?

El Corredor Mediterrani és un projecte enormement racional i molt fàcilment comprensible pel que fa a la seva capacitat de creació de riquesa econòmica. És tan evident! És una molt bona carta de presentació, sobretot si tenim en compte que Catalunya hi és capdavantera, però al mateix temps es tracta d'un projecte europeu. És una magnífica articulació de Catalunya amb Europa i també una gran oportunitat d'integració europea. A més a més, els seus impulsors ho estan fent bé, és una planta que creix. A Brussel·les, han fet actes molt ben fets i les seves presentacions són sempre molt convincents. Per tant, totes les benediccions per al Corredor Mediterrani. Com a iniciativa, també és interessant per com ha nascut. Ha nascut de les necessitats de la gent involucrada, dels empresaris i de les cambres de comerç. Ha crescut d'una manera molt civil i molt organitzada des de baix.

CANVIEM ARA DE TEMA I PASSEM A PARLAR DE LA SEVA CONDICIÓN DE PERIODISTA. VOSTÈ HA ESTAT CAP D'INTERNACIONAL DE TV3 I TAMBÉ EL REDACTOR DELS PRINCIPIS D'ACTUACIÓ PER A LES EMISSORES DE LA CORPORACIÓ DE RADIOTELEVISIÓ DE CATALUNYA, I ALTRES PERIODISTES EL RECONeixEN COM A MESTRE. AMB AQUEST BAGATGE, DIGUI'NS QUINS SÓN ELS REPTES PER AL PERIODISTA ACTUAL?

El repte del periodista no ha canviat gaire des de l'època de l'Eugeni Xammar o el Josep Pla, de l'Augusto Assía o de com serà d'aquí a quinze anys. El tema és sempre el mateix i els fonaments no canvien. El periodista té dues potes: una, el dia a dia, que li dóna la informació, que exigeix que s'hi lluiti per aconseguir-la i entendre-la; l'altra, aquesta capacitat d'entendre-la, d'empapar-s'hi i relativitzar-la respecte a altres fets. Això ha de ser un moviment instantani i perquè sigui possible, cal primer una gran gimnàstica informativa diària. S'ha d'estar al

“Com a Cap d’Internacional, em vaig adonar de dos dels dèficits que teníem: Amèrica Llatina i una visió més europea d’Europa.”

dia de moltes coses, no només del teu tema. A això, ara hi ajuda molt Internet, ja que pots accedir a tots els diaris que t’interessin. Però cal també una cosa que s’adquireix amb el temps: una bona formació, sobretot en els temes claus, és a dir, història, dret i economia –si a el que et vols dedicar és a la informació política. Com més sòlid és el teu *background* en aquestes matèries, més bé entens les coses. És quan es casen aquestes dues coses, gimnàstica informativa i formació sòlida, que es poden interpretar raonablement bé els fets i així, oferir a l’audiència una plusvàlua, alguna cosa que li interessi i que li faci veure les coses d’una altra manera. Sempre s’ha d’intentar ampliar l’espectre del que ensenyes, amb el repte és clar del temps i l’espai limitats.

VOSTÈ HA DEFENSAT MOLT LA FIGURA DEL CORRESPONSAL EUROPEU PER ALS NOSTRES MITJANS. ENS LA PODRIA EXPLICAR?

El tema de la corresponsalia europea haig de reconèixer que era molt meu. Com a Cap d’Internacional, em vaig adonar de dos dels dèficits que teníem: Amèrica Llatina i una visió més europea d’Europa. Com aconseguir la segona cosa? Sempre he cregut que calia ampliar l’àmbit d’actuació. En el meu cas, era bàsicament Brussel·les – Berlín. Perquè si, com a corresposnal, no et mous de Brussel·les, es cau en la tendència de ser reductiu. És com els corresponsals a Espanya que no es mouen de Madrid: tenen la

visió menys plural. És un efecte típic de la majoria de capitals –quan hi ha multipolarització, com als Estats Units o a Alemanya, és diferent i molt més saludable. Brussel·les és dels casos que comparteix poc protagonisme (els altres dos centres, Estrasburg i Luxemburg, són molt menors) i és molt fàcil que quedi aïllada de la realitat europea. En canvi, Alemanya és un gran centre creixent d'Europa. Alemanya és un lloc per ser-hi i és un lloc que et dona profunditat. Igual que l'Europa de l'Est. Per tant, la meua idea sobre la corresponsalia europea era aquesta: en la mesura que un corresponsal a Brussel·les tingui l'obligació (i no només un interès) de projectar la seva gimnàstica informativa sobre el centre i l'est d'Europa, obtindrà i oferirà profunditat europea. D'aquesta manera es cobria una mancança molt pròpia de TV3: mentre que l'Europa Occidental la teníem ben coberta, la resta estava deixada.

D'ALTRA BANDA, VOSTÈ TAMBÉ HA AFIRMAT QUE CATALUNYA TÉ LA DESGRÀCIA QUE, INTERNACIONALMENT, VE PRESENTADA PEL CORRESPONSAL QUE HI HA A MADRID. DE QUINA MANERA ES PODRIA VARIAR?

Estem un altre cop en un tema de perfils: el corresponsal tendeix a llegir els diaris del lloc on està i si aquests segueixen un perfil jacobí, com en l'espanyol, també ells ho acabaran reflectint. Hem de tenir en compte que Catalunya respecte a Espanya és l'anomalia, fins i tot en un grau més profund que el País Basc. El que es ven a Madrid és una Espanya uniformitzada, i de l'anomalia catalana no se'n parla gaire, o no se'n parla bé, se'n parla entre la burla i la crítica. Estic parlant amb coneixement de causa, el món periodístic de Madrid el conec perquè vaig ser el primer delegat de TV3 allà, durant dos anys. En general, a Madrid es busca pretendre no veure l'anomalia. I quan no hi ha més remei, es fa una cabriola interpretativa (el típic català interessat) i, en acabat de l'episodi, s'oblida ràpidament. Temes com ara l'Estatut es presenten com una agressió (a l'Espanya unitària) i immediatament es penja a l'agressor totes les llufes que el facin ben dolent: el català insolidari, amb aires de superioritat i la resta

de tòpics, que són molts i molt potents. El corresponsal estranger a Madrid viu en aquest entorn i no llegeix els diaris de Barcelona, perquè la dinàmica periodística del lloc no l'hi porta –Televisió Espanyola és l'única que els ensenya i perquè té un Consell d'Administració amb representants que l'hi obliguen. Madrid és una ciutat miop respecte al país que l'envolta i els corresponsals reflecteixen aquesta miopia.

Per compensar-ho, s'ha de fer el que ja es fa: convidar els corresponsals a venir aquí. Quan venen, de vegades es produeixen canvis molt interessants. Però és una batalla difícil, perquè el dia a dia sempre guanya. En tot cas, mai no s'ha d'abandonar. Encara que no hi ha una victòria esplendorosa a l'horitzó, sí que hi ha petites victòries. De vegades, el que més ajuda són elements informatius que, en un primer moment, no semblen tan importants. El millor dels últims temps, per exemple, va ser la prohibició de les curses de braus: aquí, en termes anglosaxons i de l'Europa central, Catalunya era la bona. Jo estava fora, a Alemanya, em sembla, però vaig voler fer un zàping a Internet i us haig de dir que va ser una delícia: a la BBC, la CNN, la Deutsche Welle era obertura d'informatiu i sempre a favor. Tot sigui dit amb tota la ironia. Un altre tema que va ser important (però menys, i que va ser rebut amb bondat, va ser la primera consulta a Arenys de Munt. També la de Barcelona, després. Totes dues van tenir la virtut, en un món en què els moviments d'independència porten alguna aurèola de violència, de presentar una festa ciutadana. Això és el que va colpir, sobretot als que venien directament des de Madrid: en lloc de mala gent, es van trobar gent pacífica, organitzada i democràtica. Amb l'Estatut en canvi va ser diferent, perquè des de Madrid es va aconseguir vendre la idea que els catalans anaven a espatllar un Estat cada cop més modern i més presentable. En tot cas, ens cal continuar organitzant actes i guanyant batalletes com aquestes, pacífics, altament democràtics i que reuneixen, per les circumstàncies, característiques de bondat.

EUROPA, LA COMISSIÓ I LA SEVA REPRESENTACIÓ A BARCELONA

MANEL CAMÓS

Delegat de la Comissió Europea a Catalunya i Balears

En aquests moments d'una certa incertesa europea, hem volgut que el Sr. Manel Camós ens oferís la seva reflexió sobre l'estat de la construcció europea. En el mateix sentit, ell mateix també ha volgut presentar la institució que dirigeix, la Representació a Barcelona, encara poc coneguda en general.

I. EUROPA, A LES PORTES D'UNA NOVA DÈCADA: UNA REFLEXIÓ GENERAL

La Unió Europea és el primer projecte de què tenim constància d'unificació política realitzat de manera voluntària i pacífica. Avui dia, la Unió Europea agrupa més de 500 milions de ciutadans i 27 estats membres. És la primera economia del món i compta amb una de les monedes més respectades del planeta: l'euro. Emboirats per l'actualitat frenètica del dia a dia, a vegades ens queixem de les imperfeccions d'aquesta Unió i de la lentitud amb la qual avança. És bo que els ciutadans siguem exigents amb els nostres representants i que els reclamem resultats, però, sovint és útil obrir l'objectiu de la història per tal de poder valorar amb justícia determinats processos polítics.

El fet és que, en termes històrics, la Unió Europea és un projecte polític força jove. En poc més de cinquanta anys, els europeus hem aconseguit tancar les ferides causades per la segona guerra mundial i per la posterior guerra freda i hem iniciat un camí en comú amb l'objectiu d'assegurar una Europa en pau, justa i benestant. En els darrers anys, hem aconseguit un seguit de fites inimaginables poc temps abans. La

lliure circulació de persones, béns i capital, la superació de les fronteres físiques, l'aparició d'una política redistributiva dins el continent, la reunificació del continent, el naixement de l'euro, etc. Tot i que donem molts d'aquests fets com a totalment amortitzats, la Unió Europea ha avançat molt en aquest mig segle de vida i, probablement, aquest procés de convergència s'ha accelerat en els darrers anys.

L'entrada en vigor del Tractat de Lisboa, el desembre del 2009, ha suposat un nou impuls en el procés d'unificació política d'Europa. Aquest text va ser fruit de quasi vuit anys de debats i estira-i-arrons. Però, finalment, la seva aprovació ha permès modernitzar les institucions comunitàries, facilitar els processos de presa de decisió i reforçar la legitimitat democràtica de la Unió, tot reforçant el paper del Parlament Europeu, preveient la iniciativa legislativa ciutadana a nivell europeu i donant rang de dret primari a la Carta dels Drets Fonamentals. El nou Tractat també ha permès fer un salt endavant quant a la presència de la UE al món: crea la figura de l'alta representant per a la Política Exterior i posa les bases d'una autèntica diplomàcia europea amb el nou Servei Europeu d'Acció Exterior.

Els reptes per a Europa, però, no només no s'han reduït, sinó que han augmentat. Durant la darrera dècada, el món ha canviat completament. L'eclosió de les potències emergents, com el Brasil, la Xina o l'Índia, l'esclat de la crisi l'any 2008 o la recent primavera àrab estan canviant la fesomia del nostre planeta. Si els europeus no reaccionem i intensifiquem els esforços per oferir una resposta comuna a aquests reptes, ens apropem perillosament a una situació de pràctica irrellevància a nivell global. L'epicentre econòmic i, cada vegada més, el polític s'estan traslladant de l'Atlàntic al Pacífic (i se situa més al sud del que els nord-americans voldrien). La crisi del deute sobirà està afectant primordialment les economies avançades, especialment l'europea i la nord-americana. L'emergència econòmica dels països asiàtics i dels sud-americans posa en entredit la suposada preeminència internacional d'Europa, el Japó i els Estats Units.

Ens queda, doncs, molta feina per fer i cal fer-la bé i ràpid. El món no s'esperarà que els europeus

ens decidim a actuar coordinadament. Més val una cessió limitada de sobirania a favor de les institucions europees a temps, que la seva pèrdua absoluta a causa d'un rescat. La Unió Europea i els estats que la formen han d'estar a l'alçada de les circum-

“Ens queda, doncs, molta feina per fer i cal fer-la bé i ràpid. El món no s'esperarà que els europeus ens decidim a actuar coordinadament.”

stàncies i han de saber comunicar a la ciutadania la gravetat del moment que vivim i l'existència de solucions per superar-lo.

En aquest sentit, des del meu punt de vista, la Unió Europea té quatre reptes bàsics. El primer, el més urgent, és superar la crisi provocada per l'excessiva dependència de l'exterior (i dels mercats) a causa del sobreendeutament públic. Cal restablir l'equilibri pressupostari de les nostres administracions i acordar unes regles bàsiques que garanteixin una hisenda sanejada a mitjà i llarg termini. El principal objectiu d'aquestes mesures de reequilibri pressupostari és garantir un dels elements identificadors de la Unió Europea, l'estat del benestar, el segon gran repte que afrontem. Relacionat amb aquest, tenim el repte poblacional. Tots els estudis ens indiquen que Europa perdrà molta població a mitjà termini, un fet que pot posar en perill la supervivència de les polítiques socials. Per últim, però no per això menys important, Europa ha d'esforçar-se per seguir sent influent en l'esfera internacional.

En resum, s'ha fet molt de camí, però encara ens en queda molt per fer i les properes passes són en una pujada costeruda. Si les fem conjuntament, segur que ens en sortim.

II. LA COMISSIÓ EUROPEA I LA SEVA REPRESENTACIÓ A BARCELONA

A la base d'aquest camí que ens queda per recórrer, hi ha d'haver un millor coneixement de les institucions europees per part dels ciutadans europeus. El desconeixement encara és gran i per això m'agradaria aprofitar la ocasió per presentar, molt breument, la Comissió Europea i la seva Representació a Barcelona.

La Comissió Europea forma, junt amb el Parlament Europeu i amb el Consell de la UE, el triangle institucional de la UE. Si el Parlament i el Consell són el legislatiu comunitari, la Comissió n'és l'executiu. Defensa l'interès europeu, garanteix que la legislació europea s'apliqui correctament i és l'única institució que té la capacitat de proposar nova legislació comunitària.

Les Representacions de la Comissió són la veu i les orelles de la institució als 27 estats membres. Les principals funcions de les Representacions són representar la institució davant les autoritats locals, informar la ciutadania i els mitjans de comunicació sobre els afers europeus i les iniciatives polítiques de la Comissió i informar els serveis centrals de Brussel·les sobre quines reaccions generen. En total, hi ha 36 Representacions: 27 a les capitals i nou de regionals.

Avui dia, les TIC ens permeten treballar amb la seu central de Brussel·les com si fóssim a l'edifici del costat. Estem en contacte permanent amb el Berlaymont (seu de la Comissió), sigui per correu electrònic, per videoconferència o per satèl·lit. A tall d'exemple, el nostre responsable de premsa es reuneix cada dia a les deu del matí amb l'equip de portaveus de la Comissió. És com si estiguessin compartint la mateixa sala de reunions. D'aquesta manera, la informació flueix molt més fàcilment i sempre sabem quin és l'ambient que es viu a Brussel·les.

La Representació a Barcelona va néixer el 1991, just abans dels Jocs Olímpics. Cobreix l'àrea de Catalunya i les Illes Balears i una de les seves peculiaritats és que, en aplicació de la Resolució Reding, aprovada pel Parlament Europeu el 1990, treballa i es comunica amb l'exterior en llengua catalana. Es-

DESPRÉS DE LA VISITA DE BENET XVI A BARCELONA

ENRIC PUIG JOFRA

Coordinador diocesà de la visita de Benet XVI a Barcelona

I. UNA PREGUNTA PRÈVIA. TRES RESPOSTES

Els mesos anteriors a la visita del Sant Pare, vaig sentir diverses vegades preguntes que podrien quedar representades per la següent: quan els vents semblen contraris, quan el laïcisme pretén imposar-se, de què servirà la visita del Sant Pare? Una resposta a la pregunta la vaig llegir poques hores després que l'avió del Sant Pare emprengués el vol de retorn cap a Roma. En el blog d'un amic, vaig llegir un article amb una frase ben eloqüent: “La visita del Papa ens ha agradat i ens hem agradat”. L'articulista l'aplicava als catòlics i a molts dels ciutadans i ciutadanes que havien seguit el Sant Pare tot participant en els actes o davant el televisor, des de casa.

Uns dies després, un religiós amb posicionaments sovint crítics em deia: “La visita del Sant Pare ha estat una benedicció de Déu” per als catòlics que s'han apropiat al Sant Pare i n'han copsat l'acció pastoral; per a l'Església de Barcelona i les diòcesis catalanes, que han experimentat el mestratge del successor de Pere, i per als ciutadans i ciutadanes en general, que han copsat el respecte i la consideració del Papa per la societat catalana.

Una tercera resposta són les paraules de Benet XVI, al peu de l'avió, el vespre del diumenge set de novembre referint-se al dia viscut a Barcelona: “Un record inoblidable”. Una mostra d'aquest impacte va ser que un detall de la façana del naixement va il·lustrar la seva felicitació de Nadal.

II. LA PREPARACIÓ I LA REALITZACIÓ

La visita, que començà el vespre d'un dissabte (6.II.2010) i acabà l'endemà, diumenge (7.II.2010), inicià la seva gestació el mes de maig anterior, després que el Sant Pare acceptés la invitació del Sr. Cardenal Arquebisbe, Mons. Lluís Martínez Sistach, per venir a Barcelona a dedicar el llavors temple de la Sagrada Família. Tant la preparació com el desenvolupament de la visita es caracteritzaren per un estil sumatori i esperançat. Apropem-nos ara a un seguit de claus que permetin interpretar “per què ens ha agradat i ens hem agradat”.

La preparació remota: S'inicià amb la tramesa de materials sensibilitzadors: deu mil cartells, en edició en català i castellà, a totes les parròquies, llocs de culte, escoles cristianes de Catalunya i als centres de la Universitat Ramon Llull. També es feren arribar els cartells a totes les diòcesis d'Espanya, així com cent mil llibrets que recollien set temes de catequesi sobre la visita –tres de dedicats a sant Pere, fonament de l'Església, dos a Antoni Gaudí com a home de fe i artista, i dos a la Sagrada Família com a referent (la de Natzaret i la basílica de Barcelona)–, a banda de cent cinquanta mil punts de llibre amb una pregària per demanar per la visita. Foren materials molt ben acollits i reeditats en diverses ocasions i pràcticament exhaurits.

La diocesaneïtat de la visita: Des d'un primer moment, es va pretendre que el seguit d'actes previstos ho fossin per a tothom, oberts a tota la gent, marcats per un sentit de diocesaneïtat com a exemple indiscutible que l'Església diocesana acull totes les persones que volen participar en la cerimònia de dedicació de la Sagrada Família, símbol de l'església que acull tothom que vol apropiarse al successor de Pere per gaudir de la seva proximitat i del seu mestratge.

Sens dubte, fou encertada la decisió de lliurar deu invitacions a cada parròquia de la diòcesi tot assegurant així la presència de la seva articulació més pregona. El repertori de cants, alguns d'habituals en les celebracions parroquials, contribuí també a accentuar un caire comunitari dominical.

El treball en equip i les complicitats que se'n deriven: Organitzar un esdeveniment com la visita del Sant Pare és d'una complexitat més que notable, i només abastable amb un bon treball en equip. Són molts els aspectes de tot tipus que hi incideixen (allotjaments, desplaçaments, acreditacions, publicacions, seguretat, litúrgia, comunicació, protocol, voluntariat, utilització d'espais oberts...), i moltes les persones que cal implicar-hi.

El senyor Cardenal Arquebisbe seguí de ben a prop la preparació de la visita, s'implicà en la preparació amb intensitat. El Consell de Govern diocesà, setmana rere setmana, rebé informació del procés organitzatiu i féu les seves aportacions. La Comissió organitzadora realitzà el seguiment del compliment del programa previst.

Un primer equip executiu estava integrat per sis professionals de diversos àmbits i dos voluntaris; el segon nivell abastava una vintena de voluntaris i, el tercer, n'hi integrava setanta. El voluntariat procedia de sectors diversos –estalvi, ensenyament, comerç, indústria...– i la majoria eren jubilats. Tots amb un gran esperit de treball, competència i sentit de la responsabilitat.

El voluntariat i la seva actitud de servei: El desenvolupament del programa previst comportava disposar de dos mil voluntaris per cobrir diversos serveis a l'interior i a l'exterior dels recintes on es desenvoluparien els actes. Feta la crida, la resposta fou molt positiva i encoratjadora. Les parròquies, els moviments, els centres juvenils, les facultats universitàries, els col·legis majors... la pàgina web de la visita, la simple lectura de la convocatòria aportaren aquest contingent de persones, la majoria joves, que foren elements clau en determinats moments i situacions per a l'èxit de la visita. Seguiren una formació prèvia pensada per convidar a un estil d'actuació concret, per promoure unes actituds adients amb el servei a oferir. Desenvoluparen una bona feina reconeguda pels beneficiaris.

L'austeritat pressupostària: Des d'un bon començament, el principi d'austeritat guiava la preparació de la visita. Es tractava d'aconseguir el nivell de dignitat que requeria l'esdeveniment, la qualitat necessària perquè el nivell tècnic fos satisfactori i,

ahora, la senzillesa i austeritat que en un temps de crisi és desitjable.

Totes les despeses relacionades amb el desenvolupament de l'acte litúrgic foren assumides per l'església diocesana, que demanà la col·laboració de fidels, empreses i entitats mitjançant aportacions econòmiques o de serveis. Les diverses administracions col·laboraren en aquells aspectes que els són propis atesos els seus àmbits competencials.

L'equilibri del programa: Un dels encerts que s'han assenyalat des de diverses instàncies fou l'equilibri del programa. Al matí, dedicació del temple de la Sagrada Família. Un acte de lloança a Déu: “Suma admirable de tècnica, d'art i de fe”, en paraules del Sant Pare en l'homilia de la missa. A la tarda, visita a l'Obra Benèfic-social del Nen Déu. Un exercici de la caritat que, com expressà Benet XVI en l'audiència general del dimecres següent a la seva estada a Barcelona, “és el distintiu de la condició cristiana”.

La col·laboració amb les institucions: He assenyalat, unes línies abans, que una visita com aquesta necessita del treball en equip de les persones, però també ho requereix de les institucions implicades.

En la preparació de la visita a Barcelona, la Santa Seu aportà l'experiència acumulada en anteriors viatges i una molt bona disposició perquè aquesta visita fos un èxit. Posaren al nostre abast uns directoris que foren de gran utilitat i mantinguérem un seguit de reunions que ens oferiren pautes d'actuació que donaven confiança i seguretat en el nostre treball. En aquest mateix context, i amb aquest mateix sentit, es podria situar la col·laboració amb la Nunciatura apostòlica i amb els diversos òrgans i comissions de la Conferència Episcopal Espanyola.

Els organismes diocesans, secretaria general, delegació d'economia, delegació de comunicació, totes les delegacions, oferiren assistència i ajuda. Algunes de continuada i d'altres més esporàdicament, però sempre amb un gran desig de col·laboració i de contribuir a l'èxit de la visita. Tots els diversos organismes i serveis de la diòcesi sentien la visita com a compromís propi i, des d'aquesta convicció, no es van regatejar esforços en cap moment.

L'administració pública, l'Ajuntament de Bar-

celona, la Generalitat de Catalunya, l'Àrea Metropolitana, la Diputació Provincial, la Delegació del Govern i diversos ministeris i organismes del Govern de l'Estat, dins dels seus àmbits competencials, participaren en la preparació i desenvolupament de la visita amb interès i diligència, sempre en un clima de bona col·laboració. És de destacar, també, el ban de l'alcalde de Barcelona donant la benvinguda al Sant Pare i convidant la ciutadania a acollir-lo amb el bon fer i cortesia que caracteritza la ciutat.

Les institucions privades facilitaren la seva ajuda des de perspectives diverses, aportacions de serveis materials o bé econòmics. En qualsevol cas, la societat civil, vertebradora d'aquest país, no fou aliena a la visita i jugà el paper discret habitual amb l'efectivitat que li es pròpia.

L'emmarcament dels actes en la realitat del país: El coneixement de la realitat del país per part de la Santa Seu, i un diàleg comprensiu i fluid entre els organitzadors, facilità el marc dels actes en el seu context. En la preparació dels diversos actes és tingué una cura especial en preveure l'ús conjunt del català, el castellà i el llatí a la cerimònia de dedicació de la basílica i del català i el castellà en les altres actes. Ha estat un dels aspectes ponderats més positivament.

La retransmissió de TV3: Un dels aspectes més valorats del conjunt de la visita ha estat la retransmissió dels diversos moments que en féu TV3. El món els seguí, en directe o en diferit, totalment o parcial, gràcies a l'interès dels directius del mitjà i a la professionalitat de les persones que integraven l'equip de la televisió de Catalunya dedicat a l'esdeveniment. Professionalitat que es manifestà en la preparació prèvia dels continguts i en la utilització de nous i avançats recursos tècnics.

Des de la coordinació general de la visita, s'organitzaren dues edicions d'unes sessions de formació que giraren entorn de l'estudi de la basílica de la Sagrada Família, aspectes arquitectònics, escultòrics, simbòlics... i entorn de l'estudi de la celebració litúrgica de la dedicació. Una de les edicions fou per a la totalitat de l'equip de TV3, i la segona fou oberta a tots els mitjans de comunicació. A la preparació de continguts, mitjançant la sessió formativa, s'hi afegí

el lliurament de materials posats a l'abast dels mitjans i l'assessorament durant la retransmissió.

El respecte a la disconformitat: Una altra clau en la interpretació de l'èxit de la visita del Sant Pare rau en l'actitud de respecte per part dels organitzadors envers els qui mostraren la seva disconformitat, evitant així entrar en polèmiques estèrils i poc respectuoses. Adoptar una actitud de respecte a les opinions adverses, eludint crear controvèrsia o crispació.

Convé destacar, també, el respecte als drets dels ciutadans per part de les autoritats tot evitant, alhora, qualsevol alteració en el desenvolupament del programa d'actes previst.

III. ELS FRUITS

L'enumeració dels fruits de la visita ben segur que podria ser rica i extensa. En faré una aproximació limitada des de diverses perspectives:

Des d'una dimensió més espiritual: La mirada del Sant Pare s'ha fixat en l'Església que peregrina a Barcelona i a Catalunya.

La visita ens l'ha apropat, ha fet que l'estimem més i valorem la seva missió.

El missatge del Sant Pare, centrat en la relació entre Déu i l'home, ha convidat, com d'altres vegades, "a obrir de nou a l'home d'avui l'accés a Déu" (Exhortació apostòlica *Verbum Domini*, 2).

Ha afavorit l'apropament de les diverses famílies espirituals tot obrint camí per cercar i enfortir el que ens uneix i deixar enrere els plantejaments que separen i que han donat pocs o cap fruit.

La basílica de la Sagrada Família, esdevinguda símbol de la nova evangelització, espai privilegiat per al diàleg entre Déu i les persones.

Obrí la possibilitat que Barcelona sigui seu d'una de les trobades de nova evangelització previstes per a diverses ciutats europees dins del Projecte Metròpolis.

Des d'una perspectiva social: La visita, el seu contingut i la forma en què es desenvolupà, oferí una presència diferent de l'Església en la societat.

Es visualitzà la comunitat dels creients des d'uns

registres que no són habituals.

Els mitjans de comunicació oferiren una imatge de l'Església i dels catòlics, de celebració, testimoni de la caritat, joiosa de la seva fe, testimoni de l'Evangelí.

Des d'una perspectiva cultural: La ciutat de Barcelona acull la visita del Sant Pare i es projecta, gràcies a la repercussió mediàtica de l'esdeveniment.

La universalització de la basílica de la Sagrada Família, on digué el Sant Pare: "Gaudí va voler unir la inspiració que li arribava dels tres grans llibres en els quals s'alimentava com a home, com a creient i com a arquitecte: el llibre de la natura, el llibre de la Sagrada Escripura i el llibre de la Litúrgia" (Homenaje 7.II.2010).

Esdevenir seu d'una de les trobades del Projecte Metròpolis, activitat de diàleg entre fe i cultura, fe i increença.

Des d'una perspectiva econòmica: La basílica de la Sagrada Família s'ha projectat internacionalment i ha augmentat l'acolliment de persones que s'hi apropen moguts per interessos espirituals, per interessos culturals o per ambdós.

Les conseqüències econòmiques en diversos sectors que es deriven d'aquests fluxos de visitants.

IV. CLOENDA

Fins aquí la meua exposició. Voldria acabar amb unes paraules del Sant Pare en el discurs de comiat, a l'aeroport: "A Barcelona, he tingut el gran goig de dedicar la Basílica de la Sagrada Família, que Gaudí va concebre com una lloança en pedra a Déu, i he visitat també una significativa institució eclesial de caràcter benèfic-social. Són com dos símbols de la Barcelona d'avui, de la fecunditat de la fe, que va marcar també les entranyes d'aquest poble i que, a través de la caritat i de la bellesa del misteri de Déu, contribueix a crear una societat més digna de l'home. En efecte, la bellesa, la santedat i l'amor de Déu porten a viure en el món amb esperança". Després d'aquestes paraules, només es pot afegir amb humilitat i esperança: Amén.

COL·LECCIÓ REALITAT I TENSIONS

barcelonesa d'edicions

DARRERS TÍTOLS COEDITATS AMB PÒRTIC

L'HOME DISLOCAT

Nicolas Grimaldi

L'ALTRA VIA DE LA SUBJECTIVITAT

*Sis estudis sobre el subjecte
i el dret natural al segle XVII*

Yves Charles Zarka

LES GANES D'APRENDRE

*Lectures, reflexions i experiències
d'un mestre*

Jordi Galí i Herrera

TEOLOGIA POLÍTICA DE PAU *Schmitt, Benjamin, Nietzsche, Freud*

Jacob Taubes

REVISTA RELLEU

RELLEU VOL DIR EL GRUIX QUE TÉ UNA
COSA, I EL FET QUE UNS SEGUEIXIN LA
TASCA FETA PELS ALTRES

EUROPA ÉS EL MARC DE LA NOSTRA NACIÓ
DE CIUTADANS I CIUTADANES LLIURES

LLENGUA CATALANA, VOLEM LA PLENITUD
NACIONAL DELS PAÏSOS DE
LLENGUA CATALANA

LA NOSTRA REALITAT HA DE SER SERVIDA
MÉS QUE ELS NOSTRES NEGUITS

ESTUDI I TEMPS PER A ORIENTAR EL SENTIT
DE LES NOSTRES ACCIONS

UNITAT BÀSICA DE TOTS ELS CIUTADANS
CADA COP QUE FA FALTA

Si ja estàs subscrit/a a la revista RELLEU, pots
subscriure-hi un amic o amiga. Si reps la revista
i encara no hi estàs subscrit, en aquest número
trobaràs una butlleta per fer-ho. (pàg. 27)

C/Aragó 287 3r 2a B 08009 Barcelona
Tel.: 93 488 09 00 Fax: 93 215 87 68

JOAN MARAGALL, UN CLÀSSIC MODERN

D. SAM ABRAMS

Poeta, traductor, crític i assagista.

Joan Maragall és indiscutiblement un clàssic modern. Aquesta afirmació significa dues coses ben clares. Per la banda del clàssic això vol dir que l'obra de Maragall té un fons immoridor que s'actualitza amb les successives generacions de lectors. En termes del crític Harold Bloom podríem declarar que Maragall és un autor fundador al qual tots els lectors i escriptors s'han de remetre per força. L'obra de Maragall és inexhaurible. I per la banda del d'escriptor modern, això vol dir que l'obra de Maragall s'ha d'inscriure en l'època de la modernitat. És més, Maragall va encetar la modernitat en tots els gèneres que va conrear: la poesia (lírica, èpica i dramàtica), la teoria literària, el periodisme, la traducció i el memorialisme.

Ara bé, tota una sèrie de qüestions ha impedit la nostra visió de Maragall com un clàssic modern. Per exemple, la imatge de la seva figura humana i artística que es desprèn de la trentena de retrats biogràfics escrits entre 1912 i 2010, que ens dibuixen un Maragall intuïtiu, sentimental, poc cultivat, simple, indolent, somniador, impràctic, burgès, conservador, catòlic... O el fet que sigui una víctima de la batalla estètica, encara, a hores d'ara, irresolta entre el Modernisme i el Noucentisme. O l'eterna disputa entre les dues faccions de crítics, estudiosos i acadèmics que proposen paradigmes diferents a l'hora de determinar la genealogia del moviment modern. Per uns, la modernitat arrenca amb Jacint Verdaguer i Josep Carner, mentre que pels altres Joan Maragall i Carles Riba encapçalen la renovació de la literatura catalana a l'inici del segle XX.

Una lectura atenta, acurada i rigorosa de la producció de Maragall revela la seva inqüestionable grandesa i modernitat. Posaré només alguns exemples. Amb els dos assaigs, *Elogi de la paraula* (1903) i *Elogi de la poesia* (1909), Maragall literalment va inventar el camp o disciplina que avui coneixem com la teoria literària, és a dir, la reflexió en profunditat sobre el sentit, la funció i els mecanismes de l'escriptura creativa. Aquest esforç de Maragall ha tingut la seva continuació amb personalitats tan distingides com Carles Riba, Gabriel Ferrater o Carles Miralles. Amb els seus articles de premsa, Maragall va inaugurar el periodisme modern que després s'ha prolongat amb figures de la talla de Josep M. de Sagarra, Gaziel o Josep M. Espinàs. Paral·lelament, cal dir que, a partir dels seus articles, Maragall va ser el primer intel·lectual modern a Catalunya, creant autèntics estats d'opinió.

Amb les més de mil cartes i notes autobiogràfiques que va escriure, Maragall va iniciar la nodrida tradició moderna de la literatura del jo, una tradició que aplega memorialistes, dietaristes, biògrafs, autobiògrafs com Marià Manent, Josep Pla o Artur Bladé i Desumvila. Amb *El comte Arnau*, publicat entre 1900 i 1911, Maragall modernitzaria el poema llarg juntament amb Edwin Arlington Robinson, Paul Claudel i Charles Péguy. I, finalment, amb *Nausica*, publicat pòstumament, Maragall va anticipar el retorn de la poesia al teatre que es produiria anys més tard de la mà de dramaturgs com William Butler Yeats, T. S. Eliot, Federico García Lorca o Jean Cocteau.

Podem filar encara més prim i baixar més al detall si centrem la nostra atenció en la insòlita contribució que Maragall va fer per revolucionar completament la poesia lírica a Catalunya. En aquest sentit, Maragall va marcar un veritable abans i després. I aquesta revolució lírica de Maragall ens ha arribat a través d'una successió de grans poetes moderns i contemporanis com ara Joan Salvat-Papasseit, Agustí Bartra, Joan Teixidor, Lluís Solà i Joan Margarit, per esmentar-ne només alguns.

Maragall va dur a terme un procés de refundació de la poesia lírica que es percep, sobretot, a partir d'una sèrie d'intervencions puntuals. Maragall

tanca l'abisme immens que existia entre el món de la vida real i el món de la poesia lírica. Maragall escriu des de la vida real i sobre la vida real, de manera que els seus lectors s'hi poguessin identificar i projectar. La poesia de Maragall és d'una gran vitalitat, naturalitat i proximitat.

De passada, Maragall va aprofitar l'avinentsa d'acostar la poesia a la vida real per dotar-la d'una major profunditat intel·lectual. En aquest sentit,

“Maragall va capgirar la base mateixa del discurs poètic, posant la forma al servei del contingut.”

Maragall va reivindicar la poesia lírica com una eina cognitiva potentíssima que servia per explorar la condició humana, la realitat física i el món de l'esperit.

A través de la seva obra lírica, per exemple, Maragall va llegar-nos una visió molt més complexa de la identitat humana. Va trencar completament amb el monolitisme del segle XX per oferir-nos una imatge molt més ajustada del que som les dones i els homes, amb tota la nostra càrrega de virtuts, mancances, contradiccions, etc. La poesia de Maragall es caracteritza justament pel seu gran sentit de veracitat i autenticitat.

Maragall va introduir temes que simplement no existien a la poesia lírica en català. “La vaca cega”, és la primera vegada a la poesia catalana moderna que un text gira a l'entorn del tema de la lletjor i el sinistre. “Paternal” i “La sirena” són la partida de naixement de la poesia social a la Catalunya moderna.

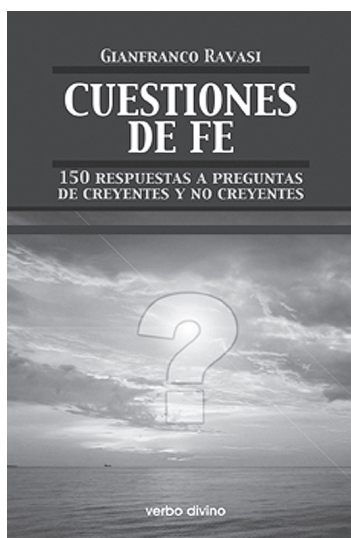
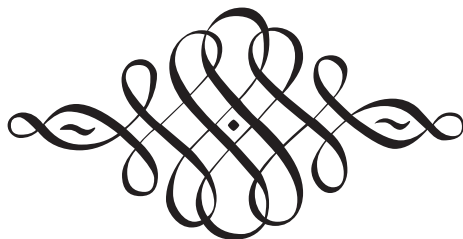
Com tots els gèneros literaris que han existit, Maragall es va enfrontar directament amb la tradició que havia heretat per mirar de trencar tòpics per poder innovar. Amb aquest gest combatiu, Maragall va aconseguir transformar la poesia religiosa i la poesia patriòtica. Part de l'atracció que generacions de lectors arreu del món han sentit pel famós “Cant

espiritual” és la seva força rupturista, que arracona el sentimentalisme, la desrealització i el conformisme dogmàtic de la poesia religiosa establerta. La citadíssima “Oda a Espanya” té tants devots perquè trenca del tot amb la forma tradicional de l'oda clàssica que ens arriba de Píndar i Horaci. En algun cas concret, fins i tot, Maragall emprèn una lluita cos a cos amb un poeta consagrat per portar-li la contrària. D'aquesta voluntat de contrast van sortir-ne obres mestres com “Excelsior” i “Oda nova a Barcelona” que es poden considerar rèpliques a Miquel Costa i Llobera i Jacint Verdaguer, respectivament.

I per efectuar aquesta empresa de renovació i modernització de la poesia lírica a gran escala, Maragall va revolucionar la llengua i la forma del discurs poètic. En definitiva, Maragall, va capgirar la base mateixa del discurs poètic, posant la forma al servei del contingut. Per Maragall el contingut i la forma s'havien d'unir per constituir un tot orgànic i inextricable, on el contingut determinava la forma, el senyal inequívoc de la presència de la poesia moderna.

Curt i ras: sense entendre bé la prodigiosa obra de Maragall no podem entendre la poesia del segle XX, el segle que Joan Triadú sàviament va batejar com Segle d'Or català.

NOTÍCIA DE LLIBRES

CUESTIONES DE FE

G. RAVASI

Verbo Divino, 2011

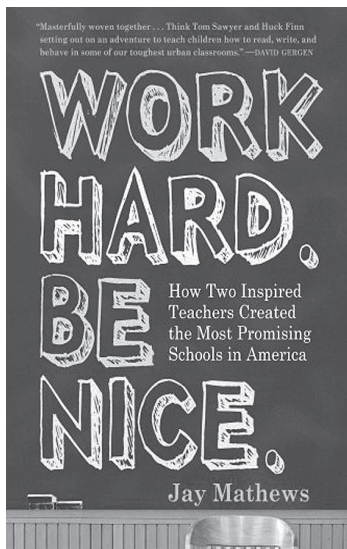
El títol italià original és potser més eloqüent que el de la traducció castellana: *Cuestioni di Fede: 150 risposte ai perché di chi crede i di chi non crede*. El llibre

tracta exactament del que diu el títol: respostes a preguntes que determinats interlocutors, que romanen sempre anònims, formulen al cardenal Gianfranco Ravasi, president del Consell Pontifici per a la Cultura i de les Comissions Pontificies per als Béns Culturals de l'Església i de l'Arqueologia Sacra. Les preguntes són força variades i d'entitat molt diversa. Han estat catalogades en quatre grans apartats, tot i que aquesta classificació no deixa de ser arbitrària. Es tracta de preguntes i respostes que poden ser llegides de manera independent, tot i que de vegades, per a no repetir conceptes o dades, l'autor remet a respostes anteriors. És un llibre útil, de divulgació, sobre qüestions que molta gent es planteja, potser no exactament de la mateixa manera que trobarà en el llibre, però que tanmateix s'hi pot sentir reflectida. Més interessant que les preguntes són, al meu entendre, les respostes. El cardenal Ravasi, home de vasta cultura i erudició, a banda de no menysprear cap pregunta, contextualitza les res-

postes i les situa en el seu àmbit hermenèutic adequat, mostrant la relació de la cultura bíblica amb el seu context i al mateix temps la peculiaritat que aquesta cultura comporta en relació amb la comprensió, no només de la fe, sinó del mateix home. Naturalment, en un sistema de preguntes i respostes com és el d'aquest llibre, els temes només poden ser apuntats. No es pot esperar, doncs, cap desenvolupament exhaustiu, tot i que es dona informació suficient i ponderada sobre qüestions que sovint es plantegen malament o simplement s'ignoren. És un llibre útil tant per a aquells que desitgen aclarir interrogants referents a temes bíblics o relacionats amb la fe, com per a aquells que simplement desitgen tenir informació sobre aquests temes. La publicació d'una obra d'aquestes característiques és, sens dubte, un encert. En primer lloc perquè no és feixuga, però sobretot perquè posa sobre la taula qüestions decisives sobre la vida humana, tant per als qui creuen com per als qui no creuen. I no només per a aquells

que es plantegen preguntes, com els interlocutors del cardenal, sinó encara potser més per a aquells que no es qüestionen res; convindria que en fessin una lectura perquè d'aquesta manera eradicarien concepcions infantils o caducades que ja no és possible sostenir avui en dia.

Josep Herculó

WORK HARD, BE NICE

JAY MATHEWS

Algonquin Books, 2009

L'autor d'aquest llibre és el redactor sobre educació del *Washington Post* i, per tant, coneixedor en principi de l'estat de l'ense-

nyament i el sistema educatiu als Estats Units. El llibre està dedicat a explicar la història de dos mestres novells de cinquè de primària, reclutats a través del programa Teach for America, que acaben, després d'uns anys, organitzant una xarxa escolar de més de cent centres de primària i secundària en els barris més desfavorits dels Estats Units.

El fonament de les escoles KIPP es basa, com és natural, en un conjunt divers de pràctiques educatives. Destaquen especialment l'allargament de la jornada lectiva per a mestres i alumnes (recuperant alguns dissabtes com a lectius), la disponibilitat telefònica del professorat fora de classe per ajudar els alumnes quan fan deures, l'escola d'estiu de tres setmanes –tant per a mestres com per a alumnes–, i, en general, la supeditació de qualsevol manera de fer a l'escola a la comprovació del seu èxit d'acord amb els resultats obtinguts pels alumnes. La major part dels alumnes d'aquestes escoles hi entren amb resultats molt pobres, però sembla que molts d'ells acaben l'estada escolar podent accedir a estudis posteriors.

El llibre escrit per Jay Mathews és de lectura francament irregular, barrejant de manera no sempre satisfactòria aspectes biogràfics dels dos protagonistes amb la seves trajectòries professionals. En principi això no és una mala pràctica, encara més donada la importància que el compromís personal té en aquestes escoles, i, en general en qualsevol

ensenyant. Però quan no es posa en relleu com determinades anècdotes o fets de la seva vida privada incideixen en els seus assoliments com a mestres, es tracta d'una pràctica fallida.

Una paradoxa interessant del llibre és el contrast entre la justificació del programa KIPP, basada en els resultats de proves estàndards, molt més habituals als Estats Units i en el món anglosaxó que a casa nostra, i el que acaba essent l'essència del projecte d'aquestes escoles: la dedicació absoluta del professorat i, encara que l'autor no ho expliciti, l'ensenyament per l'exemple, d'altra banda l'únic ensenyament que mereix aquest nom, fins i tot etimològicament. El contrast és paradoxal perquè una pràctica objectiva –les mesures a través de proves estàndard– vol mesurar l'assoliment d'un conjunt de pràctiques que depenen fortament del vincle d'exigència entre el mestre i l'alumne. Com tota paradoxa, la contradicció és aparent: mesurem allò que podem mesurar sense pensar que la mesura ho és tot, i aconseguim els objectius de maneres molt poc donades a ser mesurades.

Les escoles KIPP són un exemple més, tot i que amb els seus propis problemes, de les iniciatives que es prenen en altres llocs del món per fer de l'ensenyament una activitat que mereixi aquest nom.

Aleix Buch

WWW.RELLEU.CAT